

SUOMEN MAATALOUS VUONNA 1988

Lauri Kettunen

Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos

Luutnantintie 13
00410 HELSINKI

Postiosoite:
P1 3
00411 HELSINKI

puh. 90-563 3133
telefax 90-563 1164

Tutkimuslaitoksen johtaja
prof. Matias Torvela

Maatilatalouden osasto

Osastonjohtaja
prof. Matias Torvela

tutkijat:

Juhani Ikonen
Ossi Ala-Mantila
Anna-Maija Heikkilä
Juhani Leppälä
Maija Puurunen

Markkinatutkimusosasto

Osastonjohtaja
prof. Lauri Kettunen

tutkijat:

Lulu Siltanen
Marja Hokkanen
Jukka Kola
Jyrki Niemi
John Sumelius

Kannattavuustutkimus- toimisto

Toimistonjohtaja
maist. Heikki Järvelä

tutkijat:

Aino-Maija Aarnio
Seppo Holmström
Hannu Laitinen

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisu N:o 56
Publications of the Agricultural Economics Research Institute,
Finland, No. 56.

SUOMEN MAATALOUS VUONNA 1988

Lauri Kettunen

Helsinki 1989

Maatalouden taloudellinen
tutkimuslaitos
puh. (90) 563 3133

LEHDISTÖTIEDOTE
Suomen maatalous vuonna 1988
-julkaisuun liittyen

Prof. Lauri Kettunen
TULOKEHITYS MAATALOUDESSA EDELLEEN HUONO

Maataloustulo oli viime vuonna Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen laskelman mukaan noin 6.6 mrd. mk. Kasvua edellisvuoteen verrattuna oli 10 %, mutta silti maataloustulo oli selvästi pienempi kuin vuonna 1986, jolloin se oli 7.2 mrd. mk. Viime vuoden tuloa nosti sitä paitsi vuoden 1987 katovahinkojen maksaminen. Ilman niitä maataloustulo olisi ollut vain 5.1 mrd. mk.

Syynä tulojen laskemiseen on voimakas tuotannon aleneminen. Viljaa tuli kauppaan normaalia vähemmän. Maidon- ja lihantuotanto aleni jopa ennakoitua enemmän. Kustannukset eivät alentuneet vastaavasti, sillä rehuja jouduttiin ostamaan täydennykseksi tilan omille rehuille.

Kaksi perättäistä huonoa vuotta ovat myötävaikuttaneet tuotannon alenemiseen. Keskimääräinen hehtaarisato oli viime vuonna 18 % alle keskimääräisen trenditason. Kauran ja ohran sadot olivat huonot ja kuivaheinästäkin saatiin vain tyydyttävä sato. Perunan ja sokerijuurikkaan sadot olivat sen sijaan hyvät. Varhainen kevät ennusti hyvää vuotta, mutta alkukesän kuivuus pilasi sadon.

Erityisesti maidontuotannosta luopuminen on ollut nopeaa. Samalla on vähentynyt naudanlihantuotantokin. Sianlihantuotannon on ennustettu lisääntyvän, mutta näin ei kuitenkaan käynyt viime vuonna. Lihan kysyntä ja tarjonta ovat hyvässä tasapainossa nykytilanteessa.

Maatalouden tuotantokatot ylittyivät vain kananmunien osalta. Maataloudelta ei olisi tarvinnut periä lainkaan markkinoimismaksuja, mutta lannoite- ja valkuaisverot ynnä eräät pienemmät maksut nostivat maataloudelta kerätyt markkinoimismaksut noin 150 milj. markkaan. Niistä käytettiin 63 milj. mk kesannointipalkkioihin. Maatalous tukeekin nyt itse tuotannon rajoittamista.

Maitobonus ja palkkiokesannointi ovat olleet tehokkaita tuotannonrajoitustoimia. Lähivuosina tullaan keskittymään erityisesti kesannointiin ja metsitykseen viljan tuotannon vähentämiseksi. Kotieläintuotannon väheneminen on nimittäin johtamassa suureen rehuviljan ylituotantoon.

Esipuhe

Tämä julkaisu sisältää lyhyen katsauksen Suomen maatalouteen vuonna 1988. Olen säilyttänyt julkaisun rakenteen lähes samanlaisena kuin mitä se on ollut aikaisemminkin. Näin lukija voi tehdä helpommin vertailuja aikaisempiin vuosiin. Osa tekstistä toistuu lähes sellaisenaan vuodesta toiseen, koska katson sen tarpeelliseksi uusia lukijoita varten.

Katsauksen käyttäjän on syytä ottaa huomioon, että tässä esitetyt tilastotiedot perustuvat tammikuun puolivälin tilanteeseen, jolloin monista tuotanto-, kulu- ja hintaluvuista ei ole vielä käytettävissä lopullisia tietoja. Esim. tuotantoluvut voivat muuttua myöhemmin tässä esitetyistä arvioista. Tulokehitystä osoittavat arviot ovat ilmeisesti kaikkein ennakkollisimpia. Ne tarkentuvat vuoden kuluessa, mutta lopulliset tilastot valmistuvat vasta parin vuoden päästä.

Julkaisun III osa sisältää eräitä maatalouspolitiikan keskeisimpiä toimia vuonna 1988. Se on hyvin tiivistetty, eikä se peitä koko maatalouspolitiikkaa, mutta

toivottavasti se antaa lukijalle kuvan maatalouspolitiikkamme päälinjoista. Sekin sisältää vielä osittain ennakkotietoja.

Kiitän Lulu Siltasta, Jaana Ahlstedtiä, Marja Hokkasta, Jukka Kolaa, Juhani Leppälää, Jyrki Niemeä ja Maija Puurusta tutkimuslaitoksesta sekä Helena Sereniä Maatilahallituksesta kaikesta saamastani avusta julkaisun toimittamisessa. Kiitän myös Jaana Kolaa, joka on kääntänyt julkaisun englanniksi.

Mahdolliset virheet ja puutteet ovat tietenkin tekijän vastuulla. Samoin tässä esitetyt arviot ja kannanotot ovat tekijän omia, eivätkä edusta tutkimuslaitoksen tai maan virallisen maatalouspolitiikan harjoittajien kantaa.

Maatalousalan Tiedotuskeskus (Mat) on yhdessä tutkimuslaitoksen kanssa kustantanut tämän julkaisun. Tutkimuslaitos esittää Mat:lle parhaat kiitokset saamastaan tuesta.

Julkaisu ilmestyy englanninkielisenä tutkimuslaitoksen julkaisuja -sarjassa no. 56a.

Helsingissä 18. tammikuuta 1989

Lauri Kettunen

SISÄLLYSLUETTELO

I	Yleiskuva Suomen maataloudesta	3
	1. Maatalous ja kansantalous	3
	1.1. Bruttokansantuote ja investoinnit	3
	1.2. Taloudellinen kasvu	4
	2. Suomalainen maatalo	5
	3. Sivuelinkeinot	6
II	Tuotanto, hinnat ja maataloustulo	9
	4. Kasvinviljelytuotanto	9
	4.1. Sääolot	9
	4.2. Pinta-alat ja sadot	9
	4.3. Satovahinkojen korvaus	12
	5. Kotieläintuotanto	12
	6. Kulutus	14
	7. Ulkomaankauppa	15
	8. Hintaratkaisut	17
	8.1. Kevään hintaratkaisu	17
	8.2. Syksyn hintaratkaisu	20
	8.3. Tuottajahinnat	21
	8.4. Vähittäishinnat	21
	9. Tulokehitys maataloudessa	22
	9.1. Tuloterot	22
	9.2. Maataloustulo vuonna 1988	22
	9.3. Verotus	23
III	Maatalouspolitiikkaa	25
	10. Maatalouspolitiikan peruslinjat	25
	10.1. Maatalouspolitiikan tavoitteet	25
	10.2. Muita tavoitteita	26
	10.3. Maatalouspolitiikan hoito	27
	11. Tuotannon säätely	28
	11.1. Tuotannon rajoitus	29
	11.2. Tuotannonrajoitustoimien kustannus ja vaikutus	32
	11.3. Vientikustannusmaksut	32
	11.4. Maidon kaksihintajärjestelmä	33
	11.5. Kanamunantuotannon kaksihintajärjestelmä	34
	11.6. Perustamislupajärjestelmä	34
	11.7. Tuotannon tukeminen	35
	12. Maatalouden tuki	35
	12.1. Tuki yhteensä	35
	12.2. Hintapoliittinen tuki	36
	13. Maatalouden rakenteen kehittäminen	37
	14. Sosiaalipolitiikkaa	38
IV	Yhteenvedo	39
	Liitteet	41

I

Yleiskuva

Suomen maataloudesta

1. Maatalous ja kansantalous

1.1. Bruttokansantuote ja investoinnit

Varsinaisen maatalouden osuus koko kansantaloudesta on pieni kaikissa teollisuusmaissa. Tähän on hyvin luonnollinen selitys. Osa aikaisemmin maatalouteen liittyneistä toiminnoista on siirtynyt maatalouden ulkopuolelle. Maatalous oli ennen hyvin omavarainen, mutta nyt se käyttää paljon ostopanoksia: lannoitteita, koneita, polttoaineita, palveluja, jne.

Maatalouden osuus on myös alentunut jatkuvasti, koska maataloustuotanto ei ole kasvanut niin paljon kuin tuotanto muissa sektoreissa. Syynä on se, että elintarvikkeiden kulutuksen kasvu on ollut hidasta eikä vienti ole kannattavaa.

Maatalouden osuus bruttokansantuotteesta Suomessa noin 4% (taulukko 1). Vuonna 1987 osuus putosi runsaaseen 3%:iin huonon sadon takia. Maatalouden osuus työllisestä työvoimasta on puolestaan runsaat 9% (liitetaulukko 2). Luku on siis BKT-osuuteen nähden kaksinkertainen. Se kuvastaa osaltaan maatalouden matalaa tulotasoa, mutta toisaalta on huomattava, että viljelijöiden tuloista vain noin puolet tulee maataloudesta. Suuri osa heistä työskentelee osittain maatalouden ulkopuolella.

Taulukko 1. Bruttokansantuote (tuottajahintaan) ja investoinnit koko kansantaloudessa ja maataloudessa.

Vuosi	Bruttokansantuote			yhteensä mrd. mk	Investoinnit	
	yhteensä mrd. mk	maatalous mrd. mk	%		maatalous mrd. mk	%
1975	92.95	5.06	5.4	31.62	1.56	4.9
1976	104.69	5.46	5.2	31.84	1.76	5.5
1977	114.32	5.60	4.9	33.78	1.82	5.4
1978	124.87	5.89	4.7	32.77	2.00	6.1
1979	145.01	6.15	4.2	37.00	2.42	6.5
1980	172.51	7.78	4.5	48.64	3.47	7.1
1981	195.29	7.65	3.9	54.69	3.51	6.4
1982	218.82	9.39	4.3	60.99	4.29	7.0
1983	246.33	11.40	4.6	70.05	4.68	6.7
1984	275.24	12.44	4.5	73.43	4.61	6.3
1985	298.67	12.43	4.2	80.05	4.80	6.0
1986	304.34	13.38	4.4	83.51	4.59	5.5
1987	315.26	11.00	3.5	92.08	4.19	4.6

Lähde: Tilastollinen vuosikirja eri vuosilta ja Taloudellinen katsaus 1988.

Maatalouden investoinnit ovat noin 5 % koko kansantalouden investoinneista eli suhteellisesti enemmän kuin kansantuo- teosuus edellyttäisi. Tämä lienee seu- rausta mm. voimakkaasta rakennemu- toksesta maataloudessa ja yleensä siitä, että maatalous on hyvin pääomavaltai- nen elinkeino. Merkille pantavaa on edel- leen, että investoinnit ovat olleet 1980- luvulla suhteellisesti korkeammat kuin 1970-luvulla. Käänte lienee kuitenkin ta- pahtunut. Traktoreiden myynti väheni hyvin voimakkaasti vuonna 1987, mikä voi yleensäkin ennakoita maatalouden investointien vähenemistä. Tilojen luku- määrä vähenee ja tuotanto pienenee, jol- loin tarvitaan vähemmän investointeja- kin.

1.2. Taloudellinen kasvu

Suomen talouskasvu oli voimakasta vii- me vuonna. Bruttokansantuotteen kasvu oli alustavan arvion mukaan 4.5% sen oltua edellisenä vuonna 3%. Kasvu on ylläpitänyt ennen muuta kotimainen kulutuskysyntä. Reaalitulot ovat kasvaneet suotuisasti ja rahamarkkinoiden vapau- tuminen on lisännyt kotitalouksien lai- nanottoa, mikä on kohdistunut kulutuk- sen lisäämiseen. Investointien kasvu oli noin 8%. Vienti on ollut usein kansanta- louden kasvun veturi, mutta nyt viennin kasvu oli vain 4%, sillä Neuvostoliiton kauppaa on taantunut öljyn hinnan alen- tuessa. Suomen talouskasvu on hieman OECD:n keskimääräistä talouskasvu nopeampi.

Voimakas taloudellinen kasvu on kiih- dyttänyt inflaatiota, joka oli vuositasolla 5% sen oltua edellisenä vuonna 4%. Ke- vään palkkaratkaisut olivat ilmeisesti in- flatorisia. Monilla aloilla nimellispalkat nousivat noin 8-10%, mikä ei voinut olla vaikuttamatta hintatasoon. Kevään palk- karatkaisut olivat periaatteessa kaksi- vuotisia, mutta vuoden 1989 palkankoro- tukset jäivät neuvoteltaviksi myöhem- min.

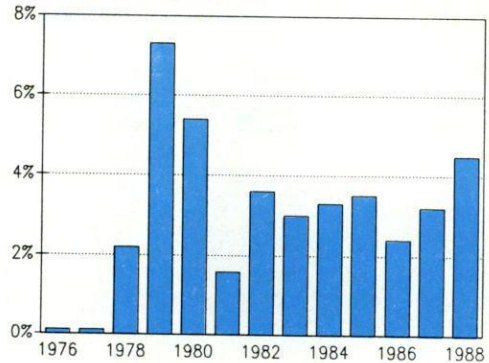
Kun inflaation kiihtyminen kävi ilmei- seksi, päätettiin elokuussa 1988 laaja- alaisesta vakauttamisesta, minkä avulla inflaatio pyritään vähentämään vuoden 1989 aikana 4%:iin. Vakautusratkaisun

tavoitteena on taata 2.5%:n reaalitulojen kasvu vuonna 1989. Tämä toteutuu osit- tain verouudistuksen avulla. Verotusta yksinkertaistetaan ja marginaaliveroas- tetta alennetaan vuoden 1989 alussa.

Työttömyys väheni hieman vuoden ai- kana ja se oli vuoden lopulla 4.5%. Työt- tömyys on alueellista ja alakohtaista. Varsinkin Helsingin seuduilla puhutaan työvoimapulasta, mutta ammattityövoi- masta on pulaa koko maassa. Julkisen sektorin sosiaalialalle on vaikea saada riittävästi työvoimaa. Työpaikkojen kas- vu on kohdistunut pääkaupunkiseudulle, jossa mm. asuntojen puute estää työvoi- man saamisen muualta maalta.

Työllisyys on Suomessa jonkin verran parempi kuin teollisuusmaissa keskimää- rin. Työttömyyttä on silti pidetty maam- me talouden vaikeimpana ongelmana. Työtä olisi, mutta työttömien koulutus ei ole sopiva avoinna oleviin tehtäviin. Työ- markkinat eivät ole riittävän joustavat niin yritysten kuin työntekijöidenkään osalta. Työttömyyskortistoissa lienee to- sin henkilöitä, jotka eivät kuuluukaan työ- markkinoille.

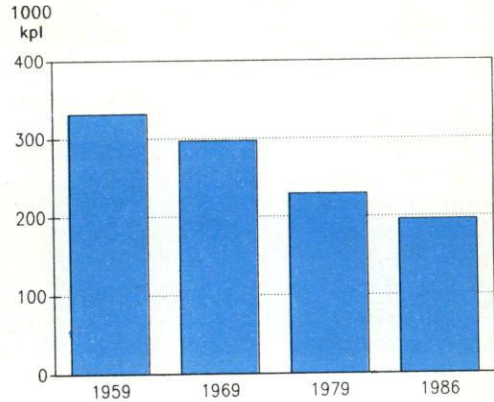
Kauppatase oli tasapainossa sen oltua edellisenä vuonna noin 4 mrd. mk ylijää- mäinen. Pääoma- ja palvelutaseet pudot- tivat kuitenkin vaihtotaseen 12 mrd. mk alijäämäiseksi. Vaihtotaseen alijäämäi- syydestä onkin tulossa vaikein talouspo- liittinen ongelma. Vaihtotaseen alijäämä ei tosin ole vielä huolestuttavan suuri verrattuna bruttokansantuotteeseen. Ti- lanne on kuitenkin pahenemassa nopeas- ti, ja se vaatinee talouspoliittisia toimia aivan lähiaikoina.

Kuvio 1. Markkinahintaisen bruttokan- santuotteen volyymin kasvu, %/vuosi (vuoden 1985 hinnoin).

Valuuttavaranto on pysynyt korkeana ulkomaisen lainanoton ansiosta. Suomen korkotaso on ollut kansainvälistä korkotasoa korkeampi, ja kun markka on ollut vahva, on ulkomaista pääomaa myös tullut maahan. Korkotason korkeutta onkin arvosteltu, mutta Suomen Pankki on katsonut rahan arvon ylläpitämisen vaativan korkeaa korkotasoa.

Viljelijän kannalta tärkeässä metsätaloudessa jatkui voimakas kasvu. Sellu- ja paperiteollisuus pyörivät täydellä kapasiteetilla ja vientihinnat ovat olleet nousussa. Markkinahakkuut kasvoivat 4.5%. Metsäteollisuus ja metsänomistajat ovat vuosittain neuvotelleet raakapuun kanto hinnoista. Sopimushintoja nostettiin keväällä runsaat 10%.

Kuvio 2. Tilojen lukumäärän kehitys 1959-1986.

2. Suomalainen maatila

Suomen maatalous perustuu perheviljelmiin. Keskimääräinen tilakoko on edelleen varsin pieni, noin 12 ha, vaikka se onkin noussut jonkin verran viime vuosina (taulukko 2). Pieniä tiloja jää pois tuotannosta, jolloin keskimääräinen tilakoko kasvaa. Suurempien tilojen lukumäärä ei ole paljoakaan lisääntynyt. Nykyinen maatalouspolitiikka ei myöskään tue suurten tilojen muodostamista, sillä karjatilojen perustaminen on luvanvaraista ja ylin sallittu tilakoko on asetettu varsin alas.

Tilakokoa voi käytännössä nostaa pelton vuokrauksella. Vuokrapeltoa oli vuonna 1986 yhteensä 260 000 ha. Koska maan hinta on korkea eikä tiloja mielellään myydä, pelton vuokraaminen näyttää olevan tulevaisuudessa ainoa keino nostaa tilakokoa.

Metsä on oleellinen osa suomalaista maatilaa. Voidaan sanoa, että keskimääräisellä maatilalla on peltoa 12 ha ja metsää 37 ha. Alueellinen jakaantuma on kuitenkin vaihteleva. Yleisesti ottaen etelässä on enemmän peltoa mutta vastavasti vähemmän metsää kuin pohjoisessa (taulukko 3).

Taulukko 2. Tilojen jakaantuminen eri suuruusluokkiin ja keskimääräinen tilakoko (yli 1 ha tilat).

	1959		1969		1980		1986	
	1000	%	1000	%	1000	%	1000	%
1-4.9	147.6	44.6	108.8	36.6	69.4	30.9	56.1	28.7
5-9.9	101.8	30.7	98.0	33.0	69.2	30.8	53.2	27.2
10-19.9	62.2	18.8	68.0	22.9	56.8	25.3	52.2	26.7
20-49.9	18.0	5.4	20.6	6.9	26.4	11.7	30.4	15.5
50-	1.6	0.5	1.9	0.6	2.9	1.3	3.6	1.8
Yht.	331.2		297.3		224.7		195.4	
Peltoala								
1000 ha	2 614.4		2 669.1		2 462.7		2 420.7	
Tilakoko ha	7.89		8.98		10.96		12.38	

Lähde: maatalouslaskennat 1959 ja 1969 ja maatilarekisterit vuosilta 1980 ja 1986.

Taulukko 3. Pelto- ja metsäalat hehtaaria tilaa kohti eri puolella Suomea vuonna 1986.

	Peltoa ja puutarhaa	Kasvullista metsää
Uudenmaan lääni	20.3	29.5
Hämeen lääni	15.7	32.2
Vaasan lääni	12.7	26.7
Kuopion lääni	10.9	38.3
Oulun lääni	10.4	47.7
Lapin lääni	7.0	82.7
Koko maa	12.4	36.9

Lähde:Maatilarekisteri 1986.

Maatiloista on 99% yksityisten omistuksessa. Melkoinen osa tiloista kuuluu kuitenkin eläkeläisille ja perikunnille, ja varsinaisia viljelijöiden omistamia aktiivisia tiloja on vain noin puolet tiloista. Tässäkin joukossa on ilmeisesti monta tilaa, jonka omistaja saa pääasiallisen toimeentulon muusta elinkeinosta kuin maataloudesta. Maassamme on siis karkeasti sanoen noin 180 000 tilaa, mutta vain runsas puolet niistä on varsinaisia maatiloja.

Maatilarekisterin mukaan 20.0% yksityisten henkilöiden omistamista maatiloista oli eläkeläisten hallussa vuonna 1986. Maanviljelijät ja eläkeläiset yhdessä omistivat silloin 80.1% tiloista, perikunnat ja perheyhtiöt 19.2%, yhteisöt 0.3% sekä valtio ja kunnat 0.4%.

Maataloustuotantomme on hyvin kotieläinvaltaista. Pinta-alasta käytetään suoraan kulutukseen meneviin kasvi- tuotteisiin vain 15%. Maidontuotannon osuus maatalouden kokonaistuotosta on noin 38% (liitetaulukosta 5 laskettuna), ja kun otetaan huomioon vielä naudanliha, nautakarjatalouden osuus nousee 54%:iin. Niinpä heinän, säilörehun ja laitumen osuus koko peltoalasta on noin kolmannes.

Tuotantorakenne on muuttunut aikojen kuluessa siten, että maidon osuus on alentunut, mutta lihan osuus on kasvanut.

Maatalouden erikoistuminen kiihtyi erityisesti 1960- ja 1970-luvuilla. Aikaisemmin lähes kaikilla tiloilla tuotettiin maitoa, mutta viime vuoden kesäkuussa

maidonlähettäjätiloja oli vain 52 700 (liitetaulukko 2). Noin puolet tiloista harjoittaa pelkästään kasvinviljelyä.

3. Sivuelinkeinot

Metsätalouden lisäksi viljelijät harjoittavat varsinaisen maatalouden rinnalla monia muitakin elinkeinoja kuten puutarhataloutta, kalastusta, turkistarhausta, maatilamatkailua, jne. Seuraavassa on annettu muutamia yleistietoja näistä elinkeinoista vuodelta 1987. Tilastoja ei ole vielä vuodelta 1988, ja muutoinkin tilastot ovat puutteellisia.

Tässä julkaisussa tarkastellaan varsinaista maataloutta, johon kuuluu ainoastaan avomaapuutarhatuotanto. *Kasvihuonetuotanto* on siis sen ulkopuolella. Sen tuotannon arvo oli vuonna 1987 noin 1.14 mrd. mk, josta vihannesten (pääasiassa kurkun, tomaatin ja salaatin) osuus oli noin 540 milj. mk ja kukkien osuus noin 600 milj. mk. Kasvihuonetuotantoa harjoittavia yrittäjiä oli noin 3 100 ja kasvihuoneala 432 ha. Keskimääräinen yrityskoko oli siis 1393 neliometriä. Koko alan työllistävästä vaikutuksesta ei ole tarkkaa arviota, mutta työvoima nousee lähes 10 000 henkeen.

Maassamme oli vuonna 1986 noin 6 900 *ammattikalastajaa*, joista 2 100 oli päätoimisia ja 4 800 sivutoimisia. Vajaa 70% näistä oli merialueiden kalastajia. Kalastajat harjoittavat sivuammattinaan useimmiten maataloutta.

Kalansaaliin arvo oli vuonna 1986 arvioiden mukaan 232.8 milj. mk. Tämän lisäksi ruokakalaa (pääasiassa kirjolohta) kasvatettiin *kalanviljelylaitoksissa* noin 246 milj. mk arvosta. Kirjolohti on ajoittain merkittävä vientituote. Viime vuonna tuotannosta vietiin eräiden arvioiden mukaan noin viidennes. Kalakannan parantamisen kannalta on merkittävää istutus- tuotanto, jonka arvo oli 86 milj. mk. Vesi- sistöjen hoito on ilmeisesti parantanut myös kalansaaliita. Moni maatila on järven rannalla, jolloin kotitarvekalastus on mahdollista.

Erytisen merkittävä maatalouden sivuelinkeino on *turkiseläinten* kasvatusta, jota tosin harjoitetaan myös omana ammattina. Turkistarhoja oli vuonna 1987

noin 5 500, joista noin 60-70% on maatalojen yhteydessä. Turkistuotannon arvo oli noin 1.6 mrd. mk vuonna 1987, ja kaikki ne välillisine vaikutuksineen turkiselinkeino työllistää noin 25 000 henkeä vuodessa. Turkistuotanto on keskittynyt Pohjanmaalle, jossa tarhoista on noin kolme neljäsosaa. Tärkeimmät turkiseläimet ovat minkki, sini- ja hopeakettu, hilleri ja suomensupi.

Suomi on johtava turkisten tuottajamaa maailmassa. Valtaosa tuotannosta menee vientiin. Viennin arvo oli vuonna 1987 noin 1.3 mrd. mk. Maassamme tuotetaan kaksi kolmasosaa maailman kettunahoista. Minkin osuus maamme turkistuotannon arvosta on noin 50%, mutta markkinaosuutemme maailmanmarkkinoilla on vain 15%.

Turkistarhausta ei tueta muutoin kuin että tarhaajat saavat ostaa rehun (myös kotimaisen viljan) maailmanmarkkinahintaan. Se joutuu sopeutumaan maailmanmarkkinoiden vaihteluihin, jotka ovat joskus voimakkaat. Varsinkin vuosi 1988 oli vaikea maailmanmarkkinahintojen pudottua rajusti. Jalostuksen avulla suomalaiset turkistuottajat ovat kuitenkin pyrkineet sopeutumaan kansainväliseen kilpailuun, mutta edessä lienee alan saneeraaminen.

Poronhoito antaa toimeentulon noin 800 ruokakunnalle Lapissa. Sen lisäksi se on merkittävä sivuammatti noin 1 500 taloudelle. Poronhoitajia oli poronhoitovuonna 1987/88 noin 7 600. Poroja oli vuonna 1987/88 poroerotuksissa noin 361 500, joista teurastettiin 134 000. Lihantuotanto oli 3.4 milj. kg, ja sen arvo noin 99 milj. mk. Poronliha on kulutettu

pääasiassa kotimaassa. Viennin arvo oli 5.8 milj. mk.

Maassamme oli viime vuonna 38 000 hevosta, joista maataloilla noin 17 000. Hevosten lukumäärä on kasvanut aivan viime vuosina, vaikka niitä ei juuri enää käytetäkään maataloudessa. *Hevostaloutta* harjoitetaan maassamme noin 6 000 maatilalla, joista päätuotantosuuntana se on 550 tilalla. Hevosia käytetään ennen muuta ratsastukseen ja raviurheiluun. Maataloilla hevostalous työllistää päätoimisesti noin 1 300-1 400 henkilöä sekä osa-aikaisesti hieman yli 5 000 henkilöä. Hevostalouden tuotannon arvoksi maataloilla arvioidaan noin 230 milj. mk vuonna 1987 ja hevosten viennin arvoksi 3 milj. mk.

Mehiläisten hoito antaa lisäansioita noin 5 500 mehiläishoitajalle. Hunajaa tuotettiin vuonna 1987 yhteensä 1.2 milj. kg ja sen arvo oli noin 32 milj. mk. Kylmä ja sateinen kesä 1987 verotti myös hunajan tuotantoa.

Luonnonmarjojen (lakan, mustikan ja puolukan) keruu on merkittävä tulolähde ennen muuta Pohjois-Suomen asukkaille. Poimintatulot olivat vuonna 1987 noin 42 milj. mk. Sen lisäksi tulee kotitalouksien käyttämien marjojen arvo. *Sienien* poimintatulot olivat arvion mukaan 6.5 milj. mk samana vuonna.

Maatilamatkailusta on toivottu uutta sivuelinkeinoaa maanviljelijöille. Toiminta onkin laajentunut vuosittain ja kaikkien loma- ja matkailupalvelujen tuotoksi arvioitiin vuonna 1985 vajaa 60 milj. mk. Tilastointi on alan heterogeenisuuden vuoksi vaikeaa.

II

Tuotanto, hinnat ja maataloustulo

4. Kasvinviljelytuotanto

4.1. Sääolot

Sää näytti aluksi suosivan maataloutta viime kesänä. Kevät oli hieman normaalia aikaisempi ja kuiva, joten kevätkylvöt saatiin suoritettua nopeasti ja noin viikkoa normaalia aikaisemmin. Alkukesä oli hyvin lämmin ja heinäkuussa arvioitiin kasvukauden olleen 2-3 viikkoa normaalia edellä. Yleisesti ottaen alkukesä oli kuitenkin liian kuiva, joskin alueelliset erot olivat suuret. Paikoin satoi nimittäin huomattavasti yli normaalin. Heinäkuun lopussa säätyyppi vaihtui. Sateet olivat senjälkeen hyvin runsaat ja lämpötilat alle normaalin.

Kasvukauden lämpösumma oli Etelä- ja Keski-Suomessa 1300-1550 ja Pohjois-Suomessa 900-1200 vuorokausiastetta eli 20-30% yli normaalin. Monin paikoin kesä oli vuosisadan lämpimin. Hallaa ei esiintynyt juuri lainkaan kasvukaudella.

Sademäärät olivat koko kasvukaudella vähintäänkin normaalin suuruiset. Jakkautuma oli kuitenkin huono. Alkukesästä sademäärät olivat liian pienet ja loppukesästä liian suuret. Paikalliset vaihtelut olivat suuret. Heinän korjuu voitiin tehdä erittäin hyvissä oloissa ja laatu oli hyvä. Runsaat sateet haittasivat viljan puintia, joka saatiin kuitenkin suoritettua tyydyttävästi. Puinti aloitettiin normaalia aikaisemmin ja saatiin myös päätökseen hyvissä ajoin.

Sato jäi normaalia heikommaksi. Syyinä oli ilmeisesti alkukesän kuivuus, mikä hidasti kasvustojen edistymistä ja pysäytti lähes kokonaan laidunten kasvun.

Kirvoja esiintyi hyvin paljon ja esim. kauran sato jäi pieneksi kirvojen levittämän viroosin takia. Paikoin runsaat sateet aivan kylvökaudella ja sen jälkeen pitkään jatkunut kuivuus pudottivat satotasoa. Kylvöt jouduttiin nimittäin jossain tapauksessa uusimaan, mutta sen jälkeen kuivuus hidastutti orastumista.

Hedelmä- ja marjasadot jäivät huonoiksi. Syyinä oli ilmeisesti osittain vuoden 1987 kylmä talvi ja kesän 1988 kuivuus.

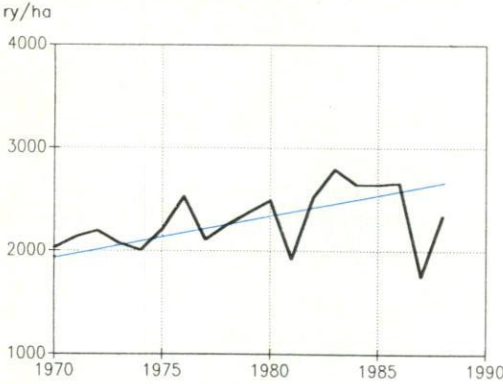
4.2. Pinta-alat ja sadot

Kokonaispeltoala kasvoi vuonna 1988 edellisvuodesta noin 30 000 ha ilmeisesti siitä syystä, että vuonna 1986 alkanut voimakas pellonraivaus saatiin päätökseen. Pellonraivauksen tultua luvanvaraiseksi vuonna 1987 uutta peltoa ei enää raivata, joten kokonaispeltoalakin kääntyneen jälleen laskuun. Tähän viittaa mm. se, että viljelemätön peltoala kasvoi 71 800 ha edellisvuodesta (ks. taulukko 4). Tällainen pelto kulkee jonkin aikaa tilastoissa peltona, kunnes se metsittyä ja siirtyy metsämaaksi. Palkkiokesannointi lisääntyi myös huomattavasti. Niinpä viljelty peltoala (ml. laidun ja korjaamaton ala) aleni 68 600 ha eli 3.2% edellisvuoteen verrattuna. Pellonvarausjärjestelmän alaista peltoa oli viime vuonna enää 2 300 ha, joten järjestelmän voi katsoa päättyneen.

Viljojen kylvöalat pienenivät kauttaaltaan lukuunottamatta ohraa, jonka ala nousi 681 700 hehtaariin. Syksyn 1987 vaikeiden kylvöolojen takia rukiin ja syysvehnän alat jäivät pieniksi. Leipäviljaa joudutaan siis tuomaan edelleenkin. Vasta vuosi 1989 näyttää paremmalta,

sillä ruista kylvettiin syksyllä 1988 68 600 ha, mikä normaalioloissa takaa rukiin omavaraisuuden. Syysvehnän kylvöala oli puolestaan noin 24 600 ha.

Kevätvehnän ja kauran kylvöalat jäivät edellisvuotta pienemmiksi, vaikka niiden viljelyä olisi syytä lisätä. Vehnää

Kuvio 3. Kokonaissato ilman olkia vuosina 1970-1987.

joudutaan nimittäin tuomaan jatkuvasti. Kauran ylijäämän vienti puolestaan olisi helpompaa ja taloudellisempaa kuin ohran. Pinta-alan pudotus saattoi johtua siemenen niukkuudesta ja heikosta laadusta. Kauran tilalle tuli ohraa, jonka kylvöala nousi edelleen viime vuodesta, vaikka se jo tällöin oli noussut huomattavasti.

Heinän ala putosi yli 7% ja säilörehunkin ala pieni hieman ilmeisesti nautakarjatalouden vähenemisen takia. Tämä kehitys jatkunee vielä jossain määrin lähivuosinakin.

Viljojen sadot jäivät selvästi alle pitkäaikaisen kehityksen, joka on kuvioissa laskettu vuosien 1970-86 mukaan. Kevätvehnän hehtaarisato oli 11% pienempi kuin viiden vuoden keskiarvo, jota vuoden 1987 kato alentaa tuntuvasti. Pitkäaikaiseen trendiin verrattuna satotaso oli vajaa 20% alempi. Ohran hehtaarisato oli noin 15% pienempi kuin viiden vuoden keskiarvo ja noin 20% pienempi kuin

Taulukko 4. Tärkeimpien viljelykasvien korjatut pinta-alat ja sadot vuosina 1987 ja 1988.

	1987			1988		
	Ala 1000 ha	Sato 100 kg/ha	yht. milj.kg	Ala 1000 ha	Sato 100 kg/ha	yht. milj.kg
Syysvehnä	11.5	25.1	28.9	5.4	23.7	12.8
Kevätvehnä	127.6	19.8	252.2	103.9	26.2	271.8
Ruis	37.7	19.7	74.2	25.6	19.1	48.9
Ohra	582.9	18.7	1089.2	681.7	23.6	1611.8
Kaura	367.5	19.7	723.2	387.8	22.1	857.3
Peruna	41.7	117.6	490.5	44.8	190.7	854.5
Sokerijuurikas	30.0	154.6	462.0	30.7	307.4	943.7
Heinä	359.1	37.2	1337.1	323.7	39.6	1281.1
Säilörehu	209.7	156.6	3283.8	209.1	184.3	3854.0
Öljykasvit	81.0	11.1	89.7	85.9	14.1	121.1
Muut kasvit	40.8			45.6		
Yhteensä	1887.1	1758¹	3547²	1944.2	2343¹	4524²
Korjaamatta	127.5			11.5		
Laidun	142.2			138.6		
Kesanto	118.1			153.9		
Pellonvaraus	11.6			2.3		
Muu peltoala	118.7			190.5		
Peltoala yht.	2411.3			2441.0		

1) ry/ha ilman olkia, 2) milj.ry. ilman olkia

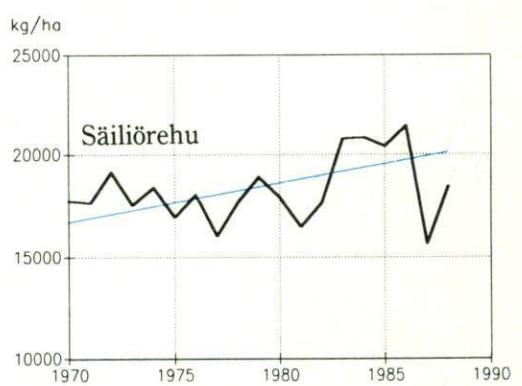
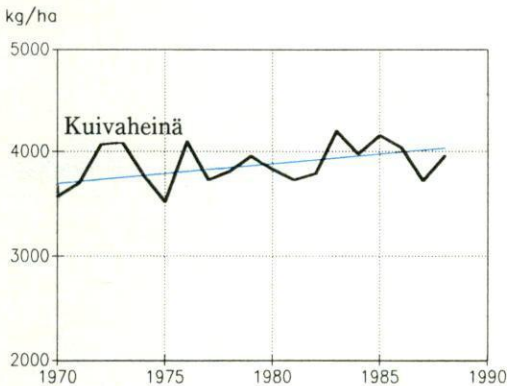
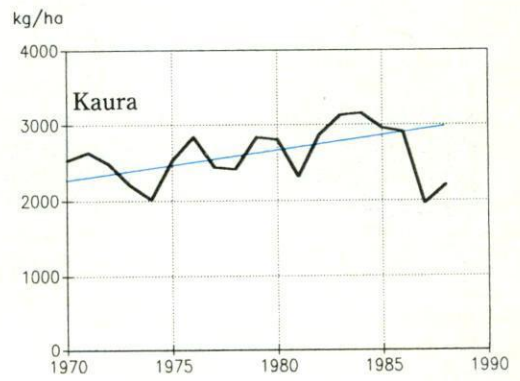
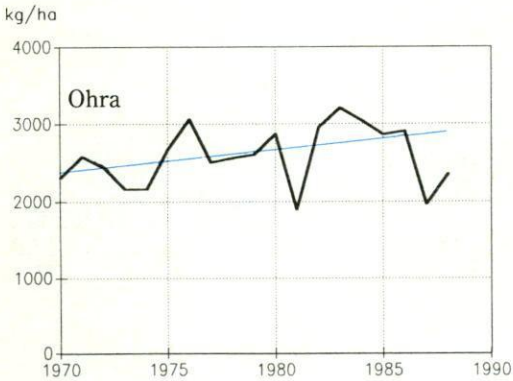
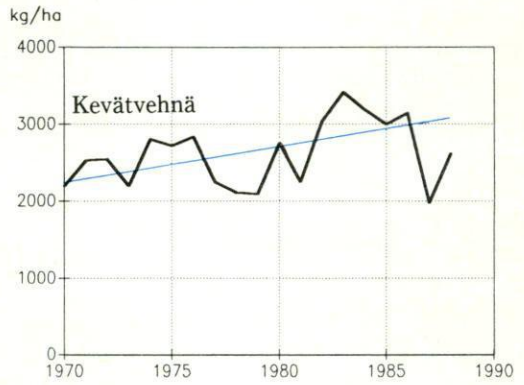
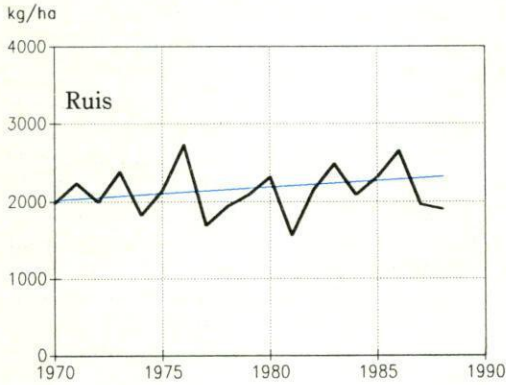
trendiarvo. Kuiva kesä ja kirvat koetteli-
vat eniten kauraa, jonka sato jäi melkein
neljänneksen normaalia pienemmäksi.

Rehuviljaa saatiin viime vuonna yh-
teensä 2826 milj. kg, mikä on noin 16%
vähemmän kuin viitenä edellisenä vuon-
na keskimäärin. Se riittää kuitenkin koti-
maiseen kulutukseen. Laadullisesti niin
leipä- kuin rehuviljakin olivat keskiner-
taisia (kauppakelpoista noin 93% koko

sadosta).

Heinän ja säilörehun satoa voidaan pi-
tää tyydyttävänä, vaikka satotaso jäikin
hieman alle pitkäaikaisen trendin. Lisäk-
si heinän laatu oli hyvä.

Peruna ja sokerijuurikas menestyivät
hyvin viime kesänä. Perunan kokonaissa-
to ylittää kotimaisen käytön, joskin laa-
dullisesti peruna on heikohkoa. Sokeri-
juurikkaan sato oli ennätysasuuri ja se

Kuvio 4. Tärkeimpien kasvien hehtaarisadot vuosina 1970-1988.

ylitti tuotantotavoitteen lähes 100 milj. kg:lla. Viljelijöille taataan perushinta 850 milj. kiloon saakka, minkä ylittävältä osalta he saavat maailmanmarkkinahinnan.

Kokonaisuudessaan sato oli selvästi normaalia pienempi. Rehuyksikköinä mitattuna se oli 4524 milj. rehuyksikköä tai hehtaaria kohti laskettuna 2343 rehuyksikköä. Alkukesän kuivuus (tai paikoin liika märkyys) ja loppukesän märkyys ja viileys pudottivat satoa enemmän kuin osattiin odottaa. Näin ollen vuoden 1987 kadon jälkeen saatiin huono sato. Monilla tiloilla vuosi 1988 oli pahempi kuin edellinen vuosi.

4.3. Satovahinkojen korvaus

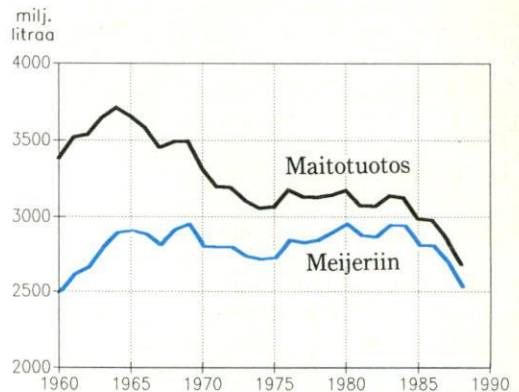
Satovahinkoja jouduttiin siis arvioimaan viime vuonnakin. Niiden korvauksesta on säädetty vuonna 1975 hyväksytyllä lailla. Kato arvioidaan tilakohtaisesti. Jos tilan keskimääräinen satotaso on 20 % pienempi kuin alueen viiden edellisen vuoden keskimääräinen satotaso, tila on oikeutettu satovahinkokorvaukseen. Viljelijän omavastuu on siis mainitut 20 %. Valtion budjetissa on varattuna 30 milj. mk, joka voidaan käyttää satovahinkojen korvaukseen. Tämä summa lasketaan mukaan maataloustuloon, ja todelliset korvaukset muuttavat maataloustuloa vastaavalla määrällä. Satovahinkojen korvaus tapahtuu siis maatalouden sisäisenä tulonsiirtona, joskin suurten katovahinkojen tapauksessa osa korvauksista on tullut vastikkeetta valtion budjetista. Näin tapahtui mm. vuonna 1987, jolloin kato oli hyvin suuri.

Satovahingoista ilmoitti vuonna 1988 yhteensä 16 000 tilaa. Vahinkoja oli 180 000 hehtaarilla ja niiden suuruudeksi arvioitiin 494 milj. mk. Kun omavastuu otettiin huomioon, jäljelle jäi 13 000 tilaa ja korvattavaksi määräksi 225 milj. mk. Siitä korvataan 130 milj. mk vuonna 1989, mutta todellisuudessa korvaus on 85 milj. mk, koska korvauksista 45 milj. mk luetaan maatalouden saamaksi tuloksi vuoden 1991 maataloustuloratkaisussa.

Vuonna 1987 oli vahinkojen suuruus 3.3 mrd. mk ja korvattavaksi määräksi arvioitiin 1.88 mrd. mk. Siitä korvattiin 1.32 mrd. mk tilakohtaisina korvauksina. Lisäksi maksettiin yleiskorvauksia 221 milj. mk.

5. Kotieläintuotanto

Kotieläintuotannon aleneminen jatkui voimakkaana viime vuonna. Syitä siihen on varmaankin monia. Vuoden 1987 kato ja kesän 1988 kuumuus ja kuivuus alensivat tuotantoa. Tuotannonrajoitustoimia on tehostettu. Voi olla myös, että taloudellinen kasvu on edesauttanut maataloudesta luopumista. Kaikkien näiden tekijöiden vaikutuksesta kotieläintuotannon aleneminen oli nopeampaa kuin oli osattu ennustaa.

Kuvio 5. Maitotuotanto ja meijereiden vastaanottama maitomäärä vuosina 1960-88.

Maitotuotanto aleni viime vuonna noin 6%. Vuoden alkupuolella vaikutti vielä edellisen kesän kato. Kesällä maitotuotokset alenivat edelleen laitumien heikon kasvun takia. Kuumuuden arveltiin myös pudottaneen tuotoksia. Lehmät eivät jaksaneet syödä niin paljon kuin tavallisesti. Tuotannosta luopumiseen näytti olevan myös halukkuutta. Maitobonuksen hakijoita oli enemmän kuin järjestelmään varatut määrärahat edellyttivät.

Meijeriin toimitetun maidon määrä aleni 2 530 milj. litraan, mikä alitti tuotanto-

Taulukko 5. Kotieläintuotanto vuosina 1981-88.

		1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988 ^e
Maito	milj.l	3 073	3 068	3 136	3 124	2 988	2 976	2 847	2 690
Meijerimaito	,	2 868	2 858	2 943	2 935	2 808	2 803	2 692	2 530
Naudanliha,	milj.kg	122	117	118	124	126	125	123	110
Sianliha	,	180	181	177	171	172	174	176	168
Kananmunat	,	80	82	84	89	88	84	81	78
Siipikarjanliha	,	17	17	18	20	21	22	27	28
Muu liha	,	2	2	2	2	2	2	2	2

^e ennakoarvio

katon 130 milj. litralla. Näin maitotuotteiden ylituotantotilanne on helpottunut melkoisesti. Tuotannon ennustetaan alenevan vuonna 1989 noin 3%.

Meijeriteollisuuden mielestä tuotannon aleneminen on ollut liian nopeaa. Etelä-Suomeen joudutaan kuljettamaan maitoa jo kaukaa ja maakunnan meijereiden jalostusmahdollisuudet kaventuvat raaka-aineen vähentymisen takia. Kokonaisuutena katsottuna ylituotanto on vielä liian suuri. Omavaraisuusaste on noin 120%. Maito- ja lihan ongelmista puhutaan, mutta ne johtuvat tuotannon kausivaihteluisista ja osin halusta säilyttää jalostuskapasiteettia maidontuotantoalueilla.

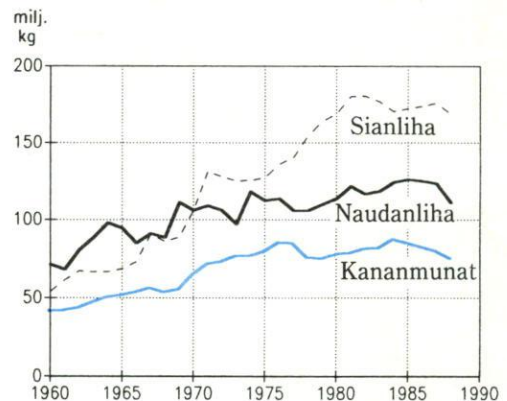
Naudanlihantuotanto aleni viime vuonna vasikanliha mukaan lukien 13 milj. kg eli yli 10%. Tuotanto aleni paljon enemmän kuin osattiin ennustaa. Tuotanto on sidoksissa lypsylehmien lukumäärään, sillä varsinaista lihakarjaa on vähän. Tuotannon on odotettu laskevan jo aikaisemmin, mutta teuraspainojen kasvu on kuitenkin pitänyt yllä melko korkeaa tuotantotasoa. Naudanlihaa tuotetaan edelleen hieman yli kotimaisen kulutuksen, mutta vuoden aikana jouduttiin tuomaan hieman naudanlihaa. Kysyntä kohdistuu parempiin laatuosiin, minkä takia tuontia tarvittaneen omavaraisuuden lähestyessä 100%:ia. Tuotannon voi olettaa alenevan edelleenkin ja naudanlihan tuonnin lisääntyminen on hyvin mahdollinen tulevaisuudessa.

Sianlihantuotanto aleni viime vuonna 8 milj. kg eli vajaa 5%. Tämä oli jossain määrin yllättävää. Tuotannon lievälle kasvulle piti olla mahdollisuudet. Aikaisemmin tehtyjä tuotannonrajoitussopimuksia purkautui runsaasti ja uusia pe-

rustamislupia oli myönnetty. Eräs selitys tuotannon laskulle lienee porsaspula. Uudet perustamisluvat menivät ilmeisesti lihasikaloille. Sianlihantuotannostakin luopuu vuosittain luonnollisena poistumana joukko tuottajia ja osa niistä oli ehkä porsaiden tuottajia. Sianlihantuotannossa on erikoistuminen mennyt hyvin pitkälle. Porsaat tuotetaan omissa erikoistuneissa yrityksissä. Kun uusia yrittäjiä ei tullut eikä vanhoissa yrityksissä voitu lisätä tuotantoa, koska siihen olisi tarvittu lupa, porsaista oli pulaa ja tuotanto aleni.

Tuotanto saattoi alentua myös hieman vuosien 1987 ja 1988 huonon sadon takia. Tuotanto perustuu yleensä ostorehuihin, mutta myös tilan omaa rehua käytetään ruokinnassa. Sen vähentyessä aleni myös tuotanto jossain määrin.

Sianlihantuotannon ennustetaan elpävän hieman vuonna 1989.

Kuvio 6. Naudan- ja sianlihan sekä kananmunien tuotanto vuosina 1960-88.

Kananmunantuotannon aleneminen viime vuonna noin 3 milj. kilolla oli sen sijaan odotusten mukainen. Kaksihintajärjestelmä (ks. jälj. 11.5), joka tuli voimaan vuoden 1986 alussa, on toiminut toivotulla tavalla. Tuotanto ei ole voinut nousta ja luonnollinen poistuma tuotannosta vähentää tuotantokapasiteettia. Vuonna 1989 tuotannon ennustetaan alentuvan enää vain 1 milj. kilolla.

Siipikarjanlihantuotanto kasvoi viime vuonna noin 1 milj. kg eli selvästi vähemmän kuin edellisenä vuonna, jolloin tuotanto kasvoi 4.5 milj. kg ja osa tuotannosta jäi ilmeisesti varastoon. Tuotannon kasvu on yleensä ollut tasaista ja markkinat ovat olleet tasapainossa. Tuotantohan perustuu sopimuksiin, joilla voidaan säädellä tuotantoa kysynnän mukaan. Lihan kulutuksen kasvun siirtyminen siipikarjanlihaan on tehnyt mahdolliseksi tuotannon kasvun, joka tosin on jälleen vaatimatonta.

Muun lihan tilasto muodostuu lampaan, poron ja hevosen lihasta. Lampaanlihan tuotanto on maassamme kaikista elvytystoimista huolimatta vähäistä. Lihamarkkinoita sekoittaa syksyisin jossain määrin hirvenliha.

6. Kulutus

Kuluttajien reaalitulot ovat nousseet tuntuvasti viime vuosina. Maataloustuotteiden kulutuksen tulojousto on kuitenkin pieni, joten taloudellisten tekijöiden takia niiden kulutuksessa ei tapahdu suuria muutoksia. Muut tekijät, ennen kaikkea ravintoon liittyvä terveyskeskustelu, voivat vaikuttaa enemmänkin kuin tulot tai hinnat. Kolesterolikeskustelua käytiin viime vuonnakin ja se on kohdistunut ennen muuta maitoon mutta jossain määrin myös lihaan ja kananmuniin.

Energiana mitattuna kulutus ei voi kasvaa, vaan pikemminkin se alenee. Henkeä kohti kulutimme vuonna 1987 noin 2800 kilokaloria päivässä, kun vastaava luku oli 3000 kaloria vuonna 1970. Kulutus on siirtynyt aikojen kuluessa viljatuotteista kotieläintuotteisiin, ennen kaikkea lihaan. Kulutusvalistus suosii kuitenkin tänä päivänä enemmänkin kas-

viuotteiden kulutuksen lisäämistä. Vihannesten ja hedelmien kulutus onkin kasvanut voimakkaasti viime aikoina. Lihan kulutuksen odotetaan kuitenkin jossain määrin vielä kasvavan, mutta vastaavasti maitotuotteiden kokonaiskulutus alenee. Viljan ja perunan kulutus pysyvät suurin piirtein ennallaan, mutta kulutuksen lasku on myös mahdollinen.

Maitotuotteiden kulutuksen rakenne on muuttunut aikaisemman kehityksen mukaisesti. Kevytlevitteet (voi-kasvisöljysekoitteet), joiden rasvapitoisuus on 40 tai 60 %, ovat vakiinnuttaneet asemansa suomalaisten ruokapöydässä. Niiden kulutus on kuitenkin yllättävän pieni eli noin kaksi kiloa henkeä kohti. Ne ovat tosin korvanneet voita, jonka kulutus aleni viime vuonna noin 5%. Voin kulutus oli kaikki levitteet lukuun ottaen 9.5 kg henkeä kohti. Margariinin kulutus on pysynyt ennallaan.

Nestemäisten maitotuotteiden kulutus säilyi ennallaan vuonna 1988. Juuston kulutuksen kasvu on ollut poikkeus maitotuotteiden kulutuksessa ja se pitääkin maidon kokonaiskulutusta lähes vakiona. Juustoja kulutettiin viime vuonna 12.3 kiloa henkeä kohti. Siinä oli kasvua noin 8%. Rahkan osuus juuston kulutuksesta on vajaa yksi kilo.

Taulukko 6. Maitotuotteiden ja margariinin kulutus henkeä kohti vuosina 1975-88.

	Maito- nesteet litraa	Voi kg	Juusto kg	Marga- riini kg
1975	282.4	12.9	6.4	8.5
1976	278.6	12.7	7.1	8.3
1977	273.4	12.2	6.6	8.0
1978	270.0	11.9	6.8	8.3
1979	266.9	12.5	6.9	7.9
1980	263.3	11.8	7.1	7.8
1981	255.3	12.4	7.9	7.5
1982	253.1	12.3	8.8	7.7
1983	243.8	11.9	8.8	7.1
1984	240.5	11.4	9.4	6.8
1985	235.8	12.2	9.8	7.1
1986	228.4	10.3	10.5	7.2
1987	223.3	10.0	11.4	7.1
1988 ^e	223.9	9.5	12.3	7.2

Taulukko 7. Lihan ja kanamunien kulutus vuosina 1975-88, kg/capita.

	Naudanliha	Sianliha	Siipikarjanliha	Kanamunat
1975	24.2	26.7	2.4	10.9
1976	23.7	25.9	2.4	11.0
1977	22.7	27.3	2.7	10.9
1978	22.1	27.8	2.5	11.6
1979	23.4	28.9	2.9	11.6
1980	23.2	29.5	3.2	11.7
1981	22.4	29.3	3.5	10.7
1982	22.0	29.6	3.4	10.6
1983	21.1	30.9	3.8	10.6
1984	21.7	31.0	4.0	10.9
1985	21.3	32.0	4.2	11.1
1986	21.1	32.8	4.5	11.7
1987	20.9	32.6	5.4	11.9
1988 ^e	20.8	32.6	5.6	11.5

Sianliha on juuston ja broilerin ohella ainoa maataloustuote, jonka kasvun on odotettu vielä jatkuvan joitakin vuosia, joskin kulutuksen lakipiste on voitu saavuttaaakin. Kulutus on nyt säilynyt 3 vuotta ennallaan. Terveysasiantuntijat pitävät lihan kulutuksen nykytasoa riittävänä. Kanan ja kalan osuutta voitaisiin lisätä 'punaisen' lihan sijasta.

Naudanlihan kulutus aleni hieman viime vuonna. Sen on ennustettu alenevan, koska kotimainen tarjonta tulee ilmeisesti alenemaan lypsylehmien lukumäärän vähenemisen takia. Tarjonnan niukkuus nostaa hintatasoa, jota pidetään jo nytkin aivan liian korkeana. Maahan jouduttiin tuomaan naudanlihaa 2.5 milj. kiloa tarjonnan niukkuuden takia viime kesänä. Koko vuoden aikana vietiin kuitenkin 10 milj. kiloa nautaa lihajalosteina. Kulutuksen ennustetaan alenevan hieman vuonna 1989.

Siipikarjanlihan kulutus lisääntyi 4% viime vuonna. Edellisvuoden voimakas kasvu hidastui huomattavasti, mutta silti kasvun oletetaan jatkuvan edelleenkin.

Kanamunien kulutus kääntyi kasvuun vuonna 1986 ja tämä kehitys jatkui vielä vuonna 1987. Viime vuonna kulutus aleni kuitenkin hieman. Kolesterolikeskustelu oli ehkä eräs syy tähän laskuun, mutta se saattoi myös johtua siitä, että mainonta ja muu markkinointi oli vähäi-

sempää kuin vuonna 1986, jolloin kulutus kääntyi nousuun. Tällöin hintatasoa laskettiin kaksihintajärjestelmään siirryttäessä, mikä myös nosti kulutusta.

7. Ulkomaankauppa

Varsinaisten maataloustuotteiden ulkomaankauppa on lähes kokonaan säädeltyä, ja sen suuruuden määrittää kulloisenkin ylituotantotilanne. Vain pitkällejalostettujen elintarvikkeiden tuonti on vapaata. Tällaisia tuotteita ovat mm. leipomotuotteet. Juustojen osalta on voimassa EC:n kanssa tehty 1.5 milj. kg:n tuontikiintiö, minkä verran juustoja on myös tuotu.

Vaikka maatalouden ylituotanto on vaikein maatalouspoliittinen ongelma, maataloustuotteiden tuonnin arvo on suurempi kuin viennin arvo (taulukko 8). Peruselintarvikkeita ei tarvitse tuoda. Tuonti muodostuukin hyvin monenlaisista tuotteista, joista kahvi, hedelmät ja tupakka ovat merkittävimmät. Valkuaisrehuja tuodaan myös jossain määrin, koska korkealuokkaista valkuaisista ei voida tuottaa maassamme. Osa rehujen tuonnista menee turkiseläinten rehuksi.

Elintarviketeollisuus tuo maataloustuotteita myös vientiteollisuuden raaka-aineiksi. Maastamme viedään mm. tupakka- ja makeisvalmisteita.

Tuotannon aleneminen näkyy kautaltaan viennissä. Kaikkien maataloustuotteiden vientimäärät ovat pudonneet, eniten niistä lihan vienti. Maitotuotteiden vienti putosi noin viidenneksen, mutta on silti vielä melko suurta. Lihan vienti väheni noin puoleen (ks. taulukko 9), mutta toisaalta maahan tuotiin naudanlihaa 2.5 milj. kg ja sianlihaa 0.5 milj. kg joulukinkkujen kysynnän varmistamiseksi. Lihan osalta markkinat ovat nyt varsin tasapainoiset. Kanamunien ylituotanto on vielä yli tavoitteen, vaikka hidasta tasapainottumista on tapahtunutkin.

Huonot sadot ovat vaikuttaneet eniten viljan ulkomaankauppaan. Vienti loppui kokonaan ja maahan tuotiin vehnää 141.9 milj. kiloa ja ruista 57.7 milj. kiloa. Rehuviljaa ei tuotu viime vuonna, sillä huonon

sadon aiheuttamaa vajausta peitettiin varastoja 'syömällä'.

Suomen maataloutta kiinnostaa parhailaan käynnissä olevat GATT-neuvottelut. Maataloustuotteiden kaupan vapauttaminen on nimittäin näiden neuvottelujen keskeisimpiä asioita. Mikäli ulko-

maankauppa vapautuu oleellisesti tai jos esim. vientituen käyttö kielletään, maatalous joutuu aivan uuden tilanteen eteen. Pelko kaupan vapautumisesta on jo aiheuttanut tietynlaisen varautumisen. Ylituotantoa on nimittäin vähennetty niin kotimaisten tekijöiden kuin mahdol-

Taulukko 8. Maataloustuotteiden vienti ja tuonti vuosina 1975-88, milj.mk.

	Vienti		Tuonti		
		Yht.	Kahvi ja tee	Hedelmät	Juomat ja tupakka
1975	719.8	2 472.3	368.5	341.4	184.9
1976	921.4	2 332.4	692.3	366.0	155.7
1977	1 303.3	2 899.9	1 012.9	404.1	166.0
1978	1 127.3	3 107.2	904.4	447.1	226.9
1979	1 284.2	3 679.9	932.7	533.9	226.7
1980	1 669.9	4 598.1	1 097.1	638.0	255.6
1981	2 639.4	4 462.2	825.4	688.9	335.1
1982	2 151.9	5 308.9	990.5	710.6	286.0
1983	2 673.4	4 888.2	1 065.7	752.2	332.7
1984	2 994.1	5 226.5	1 360.5	775.1	342.3
1985	2 876.2	5 388.9	1 125.5	814.0	358.9
1986	2 256.3	5 713.2	1 376.9	855.2	405.0
1987	2 074.7	5 798.1	990.9	978.7	401.7
1987 ^b	1 639.8	4 467.7	785.6	739.3	317.2
1988 ^b	1 428.6	4 602.7	609.9	712.7	305.5

b) tammi-lokakuu

Lähde: Suomen virallinen tilasto IA. Ulkomaankauppa.

Taulukko 9. Eräiden maataloustuotteiden vienti vuosina 1975-88, milj.kg.

	Voi	Juusto	Maitojauhe	Sianliha	Naudanliha	Kananmunat	Vilja
1975	11.9	19.9	20.1	2.1	1.6	28.1	
1976	21.2	28.6	22.0	12.1	2.4	34.4	367.5
1977	15.6	32.8	29.1	11.1	0.5	33.8	693.1
1978	14.9	36.1	27.4	22.2	0.8	22.2	148.4
1979	17.4	40.3	28.1	27.2	0.3	21.0	39.8
1980	9.8	40.3	30.1	25.9	0.9	25.8	-
1981	14.7	36.8	28.0	40.6	16.0	27.5	-
1982	8.8	33.3	22.6	34.4	8.5	30.1	-
1983	26.6	32.3	37.5	26.6	16.7	32.2	-
1984	20.0	37.0	41.2	20.8	19.2	35.4	811.3
1985	18.6	37.0	40.1	17.8	21.5	32.9	561.0
1986	14.9	34.5	33.9	10.2	21.3	25.1	664.3
1987	20.8	36.0	32.0	17.1	22.3	21.6	294.9
1988 ^e	15	33	27	7	10	18	139

Lähde: Kauppa- ja teollisuusministeriön tilastot.

listen uusien ulkomaankauppaa koskevien rajoitusten takia.

Ulkomaankaupan paineet tuntuvat kuitenkin jo tällä hetkellä. Jalostettujen elintarvikkeiden tuonti on vapaata, joskin niitä koskee korkeat tuontimaksut. Jalosteiden tuonti onkin kasvanut hyvin nopeasti. Tosin nopeimmin kasvanut tuontiryhmä on ollut kalatuotteet, mutta myös viljatuotteiden tuonti on kasvamassa voimakkaasti.

8. Hintaratkaisut

Maataloustuotteiden tuottajainnoista päätetään kaksi kertaa vuodessa käytävien maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Neuvottelut perustuvat maataloustulolakiin, joka määrittää yleisohjeet hintojen asetannalle. Lain mukaan neuvottelut käydään valtion ja maataloustuottajain järjestöjen kesken.

Neuvotteluissa voidaan katsoa olevan kaksi vaihetta. *Ensimmäisessä vaiheessa* maatalouden hintaneuvottelukunta laatii maatalouden tuottoa ja kustannuksia koskevan kokonaislaskelman kolmen viimeisen kalenterivuoden määrien keskiarvojen perusteella. Hintoina käytetään edellisen ratkaisun ja tarkasteluhetken hintoja. Kustannusten nousu kompensoidaan lain mukaan kokonaan viljelijöille nostamalla ns. tavoitehintoja ja hintapolitiittista tukea niin, että kokonaistuoton lisäys vastaa kustannusten nousua.

Hintaneuvottelukunnan *kokonaislaskelmaan* kuuluvat (eräin poikkeuksin) samat tuotteet ja tuotantopanokset kuin maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen kokonaislaskelmaan (ks. liitetäulukko 5). Määrät ovat kuitenkin kolmen edellisen kalenterivuoden keskiarvoja ja hinnat tammi- ja heinäkuun hintoja (eräin poikkeuksin). Siten hintaneuvottelukunnan laskelman tuotto- ja kustannusluvut eivät vastaa minkään vuoden todellisia lukuja.

Tavoitehinnat asetetaan maidolle, sian-, naudan- ja lampaanlihalle, kananmunille, rukiille, vehnälle, rehuohralle ja rehukauralle (ks. liitetäulukko 7). Muiden tuotteiden tuottajainnoista saavat muodostua vapaasti, mutta hintojen muutokset otetaan huomioon kokonaislaskelmassa. Tosin

mm. sokerijuurikkaan, perunan ja öljykasvien tuottajainnoista sovitaan tuloneuvottelujen yhteydessä.

Tavoitehintojen tulisi toteutua täydellisesti. Kevään ratkaisun yhteydessä tehdäänkin laskelma, josta käy ilmi tavoitehintojen alitus tai ylitys. Alitus hyvitetään tai ylitys vähennetään kokonaan ratkaisun yhteydessä. Seuraavana vuonna tämä korjaus palautetaan takaisin hintoihin. Täten viljelijät saavat pitkällä aikavälillä täsmälleen sovitut hinnat. Jälkikäteen maksettavat jälkitilitkin otetaan huomioon hintaratkaisussa, joten sitäkään kautta viljelijät eivät voi saada lisää hintaa.

Toisessa vaiheessa neuvotellaan maataloustulon korottamisesta. Maataloustulo on korvausta viljelijöiden omalle työpäinokselle ja omalle pääomalle (velkojen korot otetaan huomioon kustannuslaskelmassa). Aikaisemmissa laeissa oli maataloustulon korottaminen sidottu yleisen ansiotason kehitykseen tai maaseudun palkansaajien tulokehitykseen. Nykyisin ei ole olemassa mitään sidonnaisuutta, vaan neuvottelijat voivat itse päättää tulokorotuksesta. Käytännössä on kuitenkin seurattu yleisiä työmarkkinaratkaisuja siten, että maataloutta on käsitelty eräänlaisena matalapalkka-alana ja ratkaisu on tehty samankaltaisena kuin muilla kansantalouden sektoreilla. Korotus on pyritty tekemään työtuntia kohti, minkä jälkeen se on arvioitu koko maatalouden osalle maatalouden kokonaistyöpanoksen perusteella. Koska ratkaisu on aina neuvottelutulos, ei sitä voida pukea mihinkään selvään kaavaan.

8.1. Kevään hintaratkaisu

Kevään hintaratkaisussa lasketaan kustannusten nousu edellisen vuoden syksyn ratkaisusta (eli heinäkuun tasosta). Tällä kertaa kustannuslaskelma tehtiin kuitenkin vuoden 1987 tammikuun tasosta vuoden 1988 tammikuun tasoon, sillä syksyllä 1987 oli kustannusten muutos niin pieni, ettei tavoitehintoihin tehty mitään korjausta.

Taulukossa 10 on hintaratkaisu pääpiirteittäin. Aluksi siinä on esitetty muiden kuin tavoitehintatuotteiden (kuten perunan, sokerijuurikkaan, öljykasvien,

siipikarjanlihan ja mallasohran) tuoton kasvu. Lisäksi tulevat jälkitilien, vuokratulojen ja tuen muutokset. Muiden kuin tavoitehintatuotteiden tuotto oli kasvanut 367.6 milj. mk, josta suurin osa eli 248.6 milj. mk aiheutui ruokaperunan hinnan noususta.

Tärkein osa laskelmassa on tuotantopanosten hintojen muutoksesta aiheutunut kustannusten muutos. Laskelma osoitti kustannusten nousseen 3.2%. Tähän vaikuttivat ennen muuta ostorehukustannusten nousu 168.4 milj. mk (eli

5.6%), kone- ja kalustokustannuksen nousu 152.7 milj. mk (eli 3.9%), rakennuskustannuksen nousu 66.6 milj. mk (eli 4.4%). Palkkakustannus oli noussut suhteellisesti eniten eli 7.2%. Toisaalta lannoitteet olivat halventuneet 6.2%.

Kustannuslaskelmassa näkyy kahteen kertaan tavoitehintojen ylitys. Lain mukaan tavoitehintojen tulee toteutua täsmälleen. Mikäli näin ei tapahdu, poikkeaminen otetaan huomioon korjauksena seuraavan vuoden hintaratkaisussa. Näin esim. vuonna 1986 tavoitehinnat

Taulukko 10. Kevään 1988 hintaratkaisun tuotto- ja kustannuslaskelma.

	Kevään 1987 taso, milj.mk	Kevään 1988 taso, milj.mk	Muutos %
Tuotto			
Tavoitehintatuotteet	16 267.4	16 267.4	
Muut tuotteet	2 085.8	2 369.2	13.6
Vuokratulot	600.8	635.6	5.8
Jälkitilit	580.1	629.5	8.5
Tuki yhteensä	2 076.1	2 076.1	
Yhteensä	21 610.2	21 977.8	1.7
Tavoitehintojen ylitys vuonna 1986, palautus	49.8		
Tuotto yhteensä		21 660.0	21 977.8
Kustannukset			
Lannoitteet	1 474.1	1 383.1	-6.2
Väkirehut	3 027.6	3 196.0	5.6
Palkkakustannus	448.6	480.8	7.2
Kone- ja kalustokust.	3 773.2	3 920.3	3.9
Rakennuskustannus	1 513.9	1 580.5	4.4
Velkojen korot	1 209.4	1 254.4	3.7
Yleismenot	1 163.3	1 191.2	2.4
Vuokramenot	545.7	573.2	5.0
Muut menot	2 391.0	2 464.1	3.1
Yhteensä	15 546.8	16 043.2	3.2
Maataloustulo	6 113.2	5 934.2	-2.9
Muutos perustasosta		-179.0	
Yhteenvedo:		milj. mk	
Muutos perustasosta		179.0	
Tavoitehintojen ylitys v. 1987		-81.3	
Muutos yhteensä		97.7	

ylittyivät laskelman mukaan 49.8 milj. mk:lla. Tällä summalla alennettiin tavoitehintatasoa vuodeksi 1987. Vuoden 1988 kevään hintaratkaisussa tämä summa palautettiin takaisin tavoitehintatasoon. Vuonna 1987 tavoitehinnat olivat ylittyneet 81.3 milj. mk:lla, mikä vähennettiin tavoitehinnoista vuodeksi 1988. Tämä summa palautetaan takaisin maataloudelle vuonna 1989.

Tuotto- ja kustannuslaskelman loppusumma osoitti tavoitehintatason korotustarpeeksi 97.7 milj. mk.

Maataloustulon korottamista koskevat neuvottelut etenivät keväällä hitaasti, koska ratkaisuihin ei päästy muillakaan työmarkkinalohkoilla. Lain mukaan uudet tavoitehinnat tulevat voimaan maaliskuun alussa, mutta neuvottelutulos saatiin aikaan vasta aivan maaliskuun lopussa. Sen mukaan maataloustuloa korotettiin 665.0 milj. mk (10.9% laskelman pohjana olevasta maataloustulosta) ja koko korotustarpeeksi tuli 762.7 milj. mk (eli 4.2% tavoitehintatuotteiden tuoton ja hintapolitiittisen tuen summasta):

Tuotto- ja kustannuslaskelma	97.7
Maataloustulon korotus	665.0
Korotustarve yhteensä	762.7

Korotus jaettiin siten, että tavoitehintoihin ohjattiin 682.2 milj. mk, aluetukeen ja pinta-alalisiin 47.8 milj. mk sekä sosiaalipoliittisiin etuuksiin 32.7 milj. mk. Viimeksi mainitulla summalla varmistetaan mm. vuosiloman lisääminen kahdella päivällä, jolloin lomavuoden 1990/91 alusta alkaen lomaa voi pitää yhteensä 20 päivää.

Tavoitehintojen korotus oli melko tasainen paitsi, että rukiin hintaa nostettiin selvästi muita hintoja enemmän eli 11.1%. Rukiin omavaraisuus on jäänyt jatkuvasti alle 100%:n, joten tuotantoa voitaisiin lisätä. Tähän tähtää kyseinen hinnan korotus. Ohran hintaa korotettiin puolestaan muita hintoja vähemmän.

Hintaratkaisuun liittyi eräitä pienempiä järjestelyjä. Mm. maidon lisähinnan porrastusta muutettiin niin, että ensimmäinen alaraja nousi 30 000 litrasta 37 000 litraan. Lisähinta on nyt 23.5 p/l 37 000 litraan saakka ja 12 p/l 150 000 litraan. Naudanlihan ja lampaanlihan tuotantopalkkioita sekä kananmunien lisähintaa muutettiin hieman (ks. taulukon 11 alaviite).

Neuvotteluissa sovittiin edelleen, että maidon tavoitehintaa nostetaan vuoden 1989 alusta 15 p/l vähentämällä samanlaisesti jälkitiliä samalla määrällä. Vilje-

Taulukko 11. Tavoitehinnat vuosina 1985-88¹.

		1.3.85	1.4.86	1.3.87	1.4.88	Muutos %
Ruis	mk/kg	2.64	2.70	2.70	3.00	11.1
Vehnä	'	2.31	2.33	2.33	2.45	5.2
Rehuohra	'	1.70	1.70	1.70	1.75	2.9
Rehukaura	'	1.58	1.58	1.58	1.66	5.1
Maito	p/l	2.286 ²	2.320	2.345	2.445	4.3
Naudanliha	mk/kg	24.67	24.97	25.10	26.10	4.0
Sianliha	'	16.05	16.25	16.30	17.00	4.3
Kananmunat	'	10.50	8.80 ³	8.80	9.10	3.4
Lampaanliha	'	26.15	25.15	24.65	25.90	5.1

¹ Katso myös liitetäulukko 5.

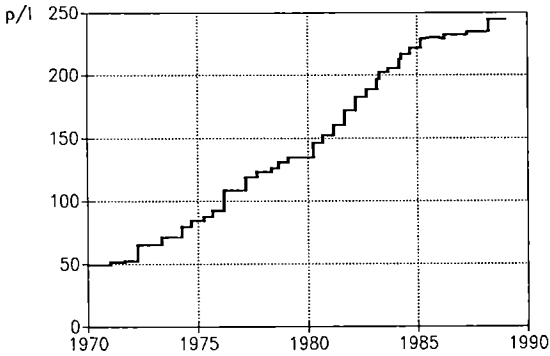
- Maidon lisähinnan porrastuksen perustana oleva nykyinen 30 000 litran raja nousi 1.9.1988 37 000 litraan.

- Kananmunien lisähintaa korotettiin 1.9.1988 20p/kg, Oulun ja Lapin lääneissä alle 10 000 kg:n osalta 25p/kg

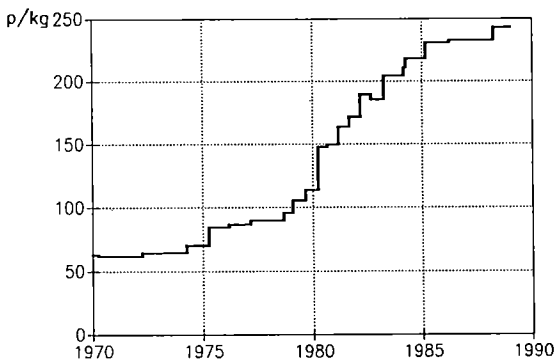
- Naudanlihan tuotantopalkkio: uusi painoluokka yli 260kg, jonka tuotantopalkkio 4.00mk/kg. Nykyinen sonnien 160 kilon alaraja 160 kg nostettiin 180 kiloon.

² Maidon lisähintaa alennettiin 1.9.1985 1.5 p/l, jolloin tavoitehintaa nostettiin vastaavasti 1.5 p/l.

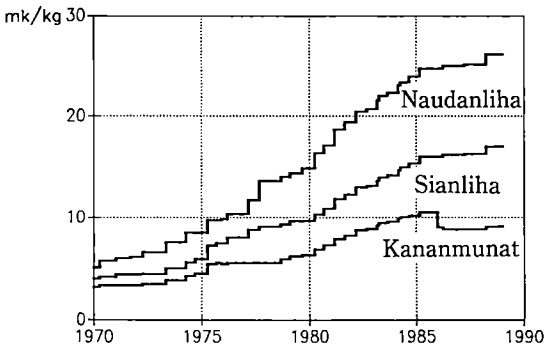
³ Kananmunien tavoitehintaa alennettiin 1.50 mk/kg 1.1.1986 siirryttäessä kaksihintajärjestelmään (ks. kohta 12.4.).

Kuvio 7. Maidon tavoitehinta vuosina 1971-88.

Kuvio 8. Vehnän tavoitehinta vuosina 1971-88.

Kuvio 9. Naudan- ja sianlihan sekä kananmunien tavoitehinnat vuosina 1971-88.

lijän saama lopullinen hinta ei muutu, mutta maidon kuukausittainen tilityshinta nousee mainitut 15 p/l. Jälkitilä jää vielä silti 9-10 p/l.

Kuten kuvioista 7 ja 8 ja liitetaulukosta 7 käy ilmi, tavoitehintojen kehitys on tasaantunut viime vuosina. Maatalous ei siis aiheuta inflaatiota, vaan pikemmin-

kin hidastaa sitä. Kananmunien tavoitehintaa alennettiin vuoden 1986 alussa siirryttäessä kaksihintajärjestelmään. Erotus tulee nyt hintalisänä valtion budjetin kautta.

8.2. Syksyn hintaratkaisu

Syksyn hintaratkaisussa selvitetään tuotantopanosten hintojen muutoksesta aiheutunut kustannusten muutos ja korjataan tavoitehintoja vastaavasti. Syksyn ratkaisu on suppeampi kuin kevään ratkaisu. Tulokysymyksistä ei neuvotella lainkaan ja pääomakustannusten muutos otetaan huomioon vain kerran vuodessa eli kevään ratkaisun yhteydessä.

Maatalouden kustannukset olivat kevään 1988 ratkaisussa käytetyn tason mukaan 16.0 mrd. mk. Suurimmat erät tästä ovat kone- ja kalustokustannus (24.4%), ostorehut (20.0%), rakennuskustannus (9.9%) sekä lannoitteet ja kalkki (9.8%). Näiden erien hintojen muutokset ovat siis oleelliset koko kustannuskehityksen kannalta. Tosin kone- ja kalustokustannuksen ja rakennuskustannuksen osalta otetaan syksyn ratkaisussa huomioon vain kunnossapito, joka on vajaa kolmannes näiden erien kustannuksesta.

Kustannusten nousu oli tammikuusta 1988 heinäkuuhun 1988 vain 282.0 milj. mk eli 1.8%. Pääosa tästä aiheutui ostorehujen hintojen noususta, joka oli 171.6 milj. mk eli 5.4%. Tukkuhintaindeksi oli noussut kyseisenä aikana 2.3%, millä määrällä nousivat laskelmassa käytetyn periaatteen mukaan mm. yleismenot. Lannoitteiden hinnat olivat nousseet 1.0% ja palkat 7.7%. Muiden kustannuserien muutokset olivat pieniä.

Jälkitilä koskevat tilastot eivät valmistu kevään hintaratkaisuun mennessä, joten ne voidaan ottaa huomioon vasta syksyn ratkaisussa. Maidon tuottajille maksetut jälkitilit ovat kasvaneet jatkuvasti ja olivat vuonna 1987 jo 24 p/kg, missä oli nousua 4 p/kg edellisvuodesta eli enemmän kuin tavoitehinnan nousu, joka oli 2.5 p/litra. Tätä kautta tapahtuva hintojen liukuma on otettava huomioon syksyn hintaratkaisussa. Se oli kaikkien tuotteiden osalta yhteensä 115.9 milj. mk (taulukko 12).

Taulukko 12. Jälkitilit syksyn 1988 hintaratkaisuisissa.

	milj.kg	1986 määrä p/kg	1987 jälkitili p/kg
Maito, milj. l.	2874.1	20.05	23.99
Naudanliha	124.7	22.00	18.70
Sianliha	174.2	10.20	12.80
Lampaanliha	1.4	22.20	15.50
Kananmunat	84.2	8.10	10.50
Pikkuvasikanliha	0.1	16.00	14.50
Siipikarjanliha	23.1	3.40	4.80
Hevosenliha	0.9	15.20	11.30
Yhteensä milj. mk		629.5	745.4
Muutos milj. mk			+115.9

Loppuasetelma syksyn hintaratkaisuisissa oli siis seuraava:

kustannusten nousu	282.0 milj. mk
tuoton nousu (väh.)	115.9 milj. mk
korotustarve	166.1 milj. mk

Syksyn ratkaisusta laki säättää, että tavoitehintojen muutos toteutetaan vain, jos tavoitehintojen ja hintapoliittisen tuen muutos on suurempi kuin kaksi prosenttia. Muutos olisi ollut vain 0.9%, joten tavoitehintoja ei muutettu lainkaan. Kevään 1989 neuvotteluja varten tuottoja kustannuslaskelma tehdään tammikuusta 1988 tammikuuhun 1989.

8.3. Tuottajahinnat

Tavoitehinnat (ks. liite 7) eivät anna täysin tarkkaa kuvaa siitä, miten paljon viljelijät saavat tuotteistaan kaikkine lisineen. Esim. maidon lisähinta oli vuonna 1987 keskimäärin 18 p/litra ja muu hintatuki yhteensä 9 p/l. Näin ollen maidosta maksettiin keskimäärin 2.83 mk/l. Vuoden 1988 osalta ei ole vielä lopullisia tietoja käytettävissä. Taulukossa 13 on esitetty tärkeimpien tuotteiden tuottajahintojen kehitys vuosina 1975-1988. Näistä hinnoista on vähennetty vientikustannusmaksut.

Taulukko 13. Tärkeimpien maataloustuotteiden maksetut tuottajahinnat kaikkine lisineen ja vientikustannusmaksut ja maidon kiintiömaksut vähennettyinä vuosina 1975-1988.

Vuosi	Maito p/l	Naudan- liha mk/kg	Sian- liha mk/kg	Kanan- munat mk/kg
1975	115.0	11.15	7.60	5.25
1976	137.1	11.50	7.90	5.53
1977	144.8	14.27	8.75	5.40
1978	155.3	14.66	9.07	5.78
1979	167.8	15.54	9.42	6.42
1980	184.2	17.69	10.13	7.35
1981	203.1	19.59	11.42	8.48
1982	229.6	22.22	12.68	9.31
1983	248.2	24.01	13.68	9.99
1984	261.7	25.84	14.98	10.29
1985	273.9	27.62	16.17	10.72
1986	276.4	28.28	16.49	10.68
1987	283.3	28.77	16.52	10.71
1988 ^e	291.3	30.54	17.29	10.96

8.4. Vähittäishinnat

Taulukossa 14 on annettu eräitä elintarvikkeiden vähittäishintoja. Tuottaja- ja vähittäishintojen välisiä vertailuja on vaikea tehdä sen tähden, että kuluttajan pöydälle tuleva tuote on harvoin sama kuin mikä on lähtenyt maatilalta. Kulutusmaito on saatu vähentämällä lehmänmaidosta rasvaa, liha on vain jokin ruhon osa, leipävilja on jauhettu jne. Eräissä tapauksissa vertailu on helpompi. Esim. kananmuna tai peruna ovat tuotteita, jotka eivät muutu kaupan ketjussa.

Taulukko 14. Eräitä vähittäishintoja syyskuussa 1987 ja 1988.

Tuote	1987 mk/kg	1988 mk/kg
Kulutusmaito (mk/l)	3.40	3.61
Voi	37.98	39.00
Emmental-juusto	38.69	40.99
Naudanliha (jauheliha)	43.07	44.23
Sianliha (keskikylki)	29.23	30.92
Kananmunat	15.24	16.24
Vehnäjauhot	7.08	6.51
Sokeri (pala)	8.32	7.38
Peruna	4.29	2.78

Lähde: Tilastollisia katsauksia.

9. Tulokehitys maataloudessa

9.1. Tuloerot

Maatalouden taloudellisessa tutkimuslaitoksessa on jatkettu tutkimusprojektia, jonka tarkoituksena on selvittää maatalouden tulotasoa ja tehdä vertailuja muiden kansantalouden sektoreiden tulotason. Käytettävissä on nyt vuoden 1986 tiedot.

Taulukko 15. Verotuksen mukaiset viljelijäperheen tulot eri lähteistä yli 2 ha:n tiloilla vuonna 1986.

	Tulot	
	mk/tila	%
Maatalous	53 778	58.3
Metsätalous	9 586	10.4
Palkkatulot	23 692	25.7
Muut	5 144	5.6
Yhteensä	92 200	100.0

Viljelijäperheet saavat noin 58% tuloistaan maataloudesta, kuten taulukosta

Taulukko 16. Maataloustulon kehitys vuosina 1975-87, milj.mk ja indeksinä.

	Kokonais- tuotto	Kokonais- kustannus	Maatalous- tulo	Indeksi
1975	8 099.4	4 978.0	3 121.4	100.0
1976	9 727.1	5 763.8	3 508.3	112.4
1977	9 977.2	6 234.7	3 742.5	119.9
1978	10 246.2	7 199.0	3 047.2	97.6
1979	11 147.4	8 166.6	2 980.8	95.5
1980	13 598.1	10 173.7	3 424.4	109.7
1981	15 205.9	11 737.6	3 468.3	111.1
1982	18 119.7	13 675.9	4 443.8	142.4
1983	20 426.2	14 343.1	6 083.1	194.9
1984	21 623.2	15 186.6	6 436.6	206.2
1985	22 496.1	16 121.0	6 375.1	204.2
1985 ¹	22 515.3	15 499.1	7 016.2	100.0
1986	23 266.7	16 052.7	7 214.0	102.8
1987	22 540.9	16 524.7	6 016.2	85.7
1988 ^e	23 778.0	17 189.1	6 588.9	93.9

¹ Uusi kustannusten laskentaperuste.

Lähde: MTTL.

15 käy ilmi. Nämä tiedot perustuvat maatalouden yritys- ja tulotilastoon, jonka perusjoukossa oli 123 280 luonnollisten henkilöiden tilaa vuonna 1986. Peltoa näillä tiloilla oli keskimäärin 15.1 ha ja metsää 38.2 ha. Maataloustulon osalta verotuksen tietoja on täydennetty muilla tilastoilla.

Edellä mainitussa tutkimuksessa on tilat luokiteltu hyvin monella tavalla. Eräs keskeinen luokittelu perustuu veronalaisen nettotulojen jakaumaan. Päätoimiseksi viljelijöiksi on luokiteltu sellaiset viljelijäpuolisot, joilla maatilatalouden tuloosuus on yli 75% kokonaistuloista. Tällaisia tiloja oli 47 050 vuonna 1986. Niiden peltoala oli 20.4 ha. Henkilöä kohti laskettu maataloustulo niillä oli 50 480 mk. Ammattitaitoisen teollisuustyöntekijän palkkatulo oli samana vuonna 69 600 mk.

9.2. Maataloustulo vuonna 1988

Viljelijöiden tulokehityksestä vuonna 1988 on vaikea tehdä vielä mitään kovin luotettavaa tilastoa. Kaikki tarvittavat määrä- ja hintatiedot ovat vielä ennako-

tietoja, ja kun niiden avulla tehdään tuottoa ja kustannuksia koskeva laskelma, virheet voivat kerääntyä varsinkin maataloustuloa koskevaan osaan.

Seuraavassa on kuitenkin annettu ennakkoarvio maataloustulon kehityksestä tutkimuslaitoksen tekemän kokonaislaskelman mukaan. Taulukossa 16 on annettu kaksi lukua vuodelle 1985, koska kokonaislaskelmassa on käytetty uutta hinnoitteluperustetta lannoitteiden ja rehujen kohdalla.

Maataloustulo nousi viime vuonna kärkeen ennakkoarvion mukaan 10%. Se ei kuitenkaan yltänyt vielä vuoden 1986 tasolle, koska lähtötaso oli vuoden 1987 kadon takia 15-20% alle normaalina pidettävän tason. Tuotannon määrä aleni kuitenkin huomattavasti viime vuonna. Alkuvuodesta vaikutti edellisen vuoden kato. Viljan kauppaan tulleet määrät olivat sen takia pienet, eikä kesän 1988 huono sato nostanut niitä syksylläkään. Kotieläintuotanto aleni monesta syystä pitkin vuotta. Tuottajahintojen nousu 3.5% ei voinut kompensoida tuotannon määrän pudotusta. Vuoden 1987 katovahinkojen korvausten takia tuotannon kokonaisarvo nousi 5.5%, muutoin se olisi alentunut noin 1%.

Kokonaiskustannus nousi noin 3%. Kustannusten volyymi nousi noin prosentin, joten kustannusten nousu aiheutui pääasiassa tuotantopanosten hintojen noususta. Rehukustannus nousi 5% edellisvuodesta. Muidenkin tuotantopanosten määrissä oli pientä nousua.

Maataloustulo on pudonnut voimakkaasti parina viime vuonna. Hyvä viljasaato vuonna 1989 voisi nostaa sitä hieman ylemmäksi. Kotieläintuotanto ei voi sitä tehdä, sillä se laskee vielä edelleenkin. Hieman lohdutonta tulokehitystä kohentaa vain tulonsaajien lukumäärän aleneminen, minkä takia tulot henkeä kohti eivät ole alentuneet niin nopeasti kuin maataloustulo.

9.3. Verotus

Maatalouden harjoittaja maksaa tuloveroa todellisten tulojen mukaan. Sitä varten jokainen viljelijä pitää yksinkertaista kirjanpitoa, josta käy ilmi myyntitulot ja

tuotantopanoksista maksetut menot. Käyttöomaisuudesta kuten koneista ja rakennuksista tehdään poistot. Tulojen ja kustannusten välinen ero eli maatalouden puhdas tulo on verotettavaa tuloa, josta viljelijä maksaa veroa samojen säännösten ja verotaulukkojen mukaan kuin muutkin tulonsaajat.

Koneista ja laitteista tehtävät poistot saavat olla korkeintaan 30% menojäännöksestä (vuodesta 1989 alkaen 25%) ja tuotantorakennuksista tehtävät poistot korkeintaan 10%. Koneiden ja laitteiden poistot olivat 81% kaikista poistoista ja rakennusten poistot 14% vuonna 1986.

Tilalla käytettyjen omien maataloustuotteiden arvoa ei lasketa veronalaiseksi tuloksi. Yksityistalous pyritään erottamaan mahdollisimman tarkoin tuotanto toiminnasta. Ongelmia aiheutuu erityisesti energian käytöstä. Lämmitysöljy ja sähkö ostetaan tilalle yhdessä sekä tuotantotoimintaan että yksityistalouteen. Verottajalla on käytössään ohjeet tämän huomioon ottamiseksi. Vaikeuksia aiheuttaa myös korkomenojen jakamisessa tuotantotoimintaan ja yksityistalouteen.

Verovelvollinen maksaa Suomessa sekä kunnan että valtion veroa. Kunnallisvero on prosentuaalinen tasavero tulotasta riippumatta (15-20% tuloista), kun taas valtion vero on progressiivinen.

Verovähennyksiä tehdään monin eri perustein, ja verotettava tulo voi olla huomattavasti pienempi kuin veronalainen tulo. Vuonna 1986 viljelijän ja puolison verotettavat tulot olivat keskimäärin koko maassa yhteensä 89300 mk. Siitä he maksoivat veroa noin 27%.

Omaisuudesta maksetaan veroa erillisen progressiivisen varallisuusverotuksen mukaan (korkeintaan vajaa 2% omaisuuden arvosta). Maatalouden tuotanto-omaisuus (kotieläimiä ja varastoja lukuunottamatta) on veronalainen päin vastoin kuin muussa yritystoiminnassa. Käytännössä kuitenkin vain suuret tilat maksavat varallisuusveroa, koska verotuksessa käytettävä tilan arvo on paljon alle todellisen arvon.

Suomessa maksetaan pääsääntöisesti liikevaihtoveroa (16% loppuhinnasta) lähes kaikista hyödykkeistä. Niinpä maatalouden tuotantopanoksissa on myös liikevaihtoveroa, jota ei palauteta maataloudelle. Täten maatalouden tuotantokus-

tannukset ovat korkeammat kuin ne olisivat ilman liikevaihtoveroa.

Sen sijaan maataloustuotteiden vähittäishinnan sisältämää liikevaihtoveroa laskettaessa alkutuotanto vapautetaan liikevaihtoverosta. Tämä tarkoittaa sitä,

että liikevaihtoveroa kannetaan vain jalostuksen, jakelun ja kaupan aikaansaaman arvonlisäyksen osalta. Eräiden arvioiden mukaan elintarvikkeiden liikevaihtovero on noin 8-10% vähittäishinnasta.

III

Maatalouspolitiikkaa

10. Maatalouspolitiikan peruslinjat

Maatalouspolitiikan perusteita koskeva keskustelu on ollut vilkasta kaikkialla maailmassa viime vuosina. Syynä tähän on ollut maatalouden ylituotanto teollisuusmaissa ja siitä seurannut maailmanmarkkinahintojen romahtaminen. Katseet kohdistuvat erityisesti GATT-neuvotteluihin. Eräät maat haluavat vapauttaa maataloustuotteiden maailmankaupan kokonaan ja saattaa siten maatalouden samojen taloudellisten tekijöiden alaiseksi kuin jotka vallitsevat muissa kansantalouden sektoreissa.

Maiden sisäiset paineet arvioida uudelleen maatalouspolitiikan perusteita ovat myös lisääntyneet. Maatalouden tuki on kasvanut mittavaksi ja aiheuttaa valtiontaloudellisia ongelmia. Myös yleensä kansantaloudellisesti ajateltuna ylituotanto on joutunut kritiikin kohteeksi. Harjoitettu hintapolitiikka on johtanut siihen, että ulkomainen kilpailu ei vaikuta lainkaan kotimaan hintoihin. Tästä on arvioitu olevan seurauksena suuret yhteiskunnalliset kustannukset.

Ongelmia aiheutuu myös maatalouden voimaperäisyyden kasvusta. Lannoitteita, kasvinsuojeluaineita ja koneita käytetään runsaasti. Seurauksena on maaseuden asutuksen väheneminen, erilaisia ympäristöongelmia ja kuluttajien tyytymättömyyttä elintarvikkeiden laatuun.

Kesällä 1987 valmistui Maatalous 2000 -komitean mietintö, jossa luonnosteltiin pitkän aikavälin maatalouspolitiikan ohjelma. Se tulee olemaan lähivuosien politiikan pohjana, joskin meneillään oleva

keskustelu maatalouden tehtävästä ja tulevaisuudesta voi tuoda uusia näkökohtia maatalouspolitiikan suunnitteluun ja hoitoon.

10.1. Maatalouspolitiikan tavoitteet

Maamme maatalouspolitiikan tavoitteet konkretisoituvat lainsäädännössä ja julkisen vallan toimenpiteinä. Maatalous 2000 -komitean mukaan maatalouspolitiikan keskeisiä osa-alueita ovat:

- tuotantopolitiikka
- rakennepolitiikka
- tulopolitiikka ja
- maaseudun työllisyys ja asuttuna pitäminen.

Tuotantotavoite esitetään omavaraisuustavoitteena: tuotantoa on ohjattava niin, että se pitkällä aikavälillä vastaa kotimaista kulutusta. Vaatimus merkitsee käytännössä tuotannon supistamista, sillä kulutus ei kasva oleellisesti ja omavaraisuus on päätuotteiden osalta tällä hetkellä yli 100 %:n. Kausivaihtelun takia hyväksytään kuitenkin lievä ylituotanto. Tämä koskee ennen muuta maidontuotantoa.

Omavaraisuustavoitteen taustalla on pyrkimys turvata elintarvikehuolto kaikissa oloissa. Sen tähden katsotaan tarpeelliseksi korkea rauhanajan tuotanto. Maataloustuotannon säilyttämistä pidetään tärkeänä myös työllisyys- ja aluepolitiikan sekä maaseudun asutuksen takia.

Rakennepolitiikan tulee tukea omavaraisuustavoitetta. Suomen maatalous pe-

rustuu tulevaisuudessakin perheviljelmii. Niiden toimintaedellytyksiä pyritään kehittämään turvaamalla tuottavuuden kasvu, mikä tapahtuu mm. tuotantokelijöiden järkiperaisella käytöllä. Maatalousyrittösten kasvua rajoitetaan kuitenkin tuotannon vähentämiseksi ja maaseudun asutuksen säilyttämiseksi, vaikka näiden tavoitteiden yhteensovittaminen onkin vaikeaa. Rajojen tulee tosin olla sellaisia, ettei yritysköön kasvattaminen niiden jälkeen enää oleellisesti alenna tuotteen yksikkökustannuksia. Pienekö yritysokotavoite perustuu osittain ajatukseen, että viljelijät saavat lisäansioita metsätaloudesta ja sivuelinkeinoista.

Tulopolitiikan tavoitteena on maatalous 2000 -komitean mukaan taata viljelijäväestölle oikeudenmukainen tulotaso muihin väestöryhmiin verrattuna. Tilöjen alueellisesta sijainnista ja tilakoosta aiheutuvia eroja tasoitetaan hintapolitiikan keinoin. Sosiaaliturva pyritään saattamaan tasaveroiseksi muiden väestöryhmien kanssa.

Maaseudun asutus, jota maatalous 2000 -komitea painottaa, liittyy maatalouden ja muun yhteiskunnan välisiin suhteisiin. Maatalousväestön väheneminen aiheuttaa ongelmia erityisesti haja-asutusalueilla. Maaseudun säilymistä elinvoimaisena pidetään toivottavana, ja sen tähden halutaan tukea maatalouden sivuelinkeinoja ja muutakin maaseudun elinkeinotoimintaa yleisten yhteiskuntapoliittisten ja aluepoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Komitea ehdotti, että ylituotannon vientikustannusten vähentymisestä säästyviä varoja käytetään maatalouden ja maaseudun muun elinkeinotoiminnan ja palvelujen kehittämiseen ja sitä kautta maaseudun asutuksen säilyttämiseen.

10.2. Muita tavoitteita

Maatalouspolitiikkaan kuuluu myös muita tavoitteita, joita esim. maatalous 2000 -komitea ei erikoisesti painottanut mutta jotka tulevat esiin joko maatalouspolitiikassa keskustelussa tai käytännön politiikassa. Näitä tavoitteita ovat mm. kohtuulliset kuluttajahinnat, puhtaat elin-

tarvikkeet ja yleensä ympäristön hoito.

Elintarvikkeiden hinnat ovat Suomessa kansainvälisesti ottaen korkeat. Tästä syytetään maatalouspolitiikkaamme. Käytännössä *kuluttajahintatavoite* ei olekaan saanut paljoa huomiota osakseen. Tuottajahinnat on määrätty vain viljelijöiden tulotasotavoitteen mukaisesti.

Tuottajahinnan osuus elintarvikkeiden vähittäishinnasta on kuitenkin korkeintaan vain puolet. Kaupan ja jalostuksen saama osuus vähittäishinnasta on kasvanut jopa nopeammin kuin tuottajahinnat. Esimerkiksi leivän hinta on noussut hyvin voimakkaasti. Viljan hinnalla ei ole ollut mitään tekemistä tämän nousun kanssa, koska se on vain kymmenesosa leivän hinnasta. Vasta viime aikoina on jossain määrin kiinnitetty huomiota jalostuksen ja kaupan osuuteen elintarvikkeiden hinnasta, vaikka edelleenkin suurin kritiikki kohdistuu tuottajahintoihin.

Ei voida tietenkään kieltää, etteikö tuottajahinnalla olisi osuutta korkeisiin vähittäishintoihin, varsinkin kun kauppa käyttää kiinteitä prosentuaalisia marginaaleja. Mitä korkeampi tuottajahinta, sitä korkeampi absoluuttinen marginaali. Riittävä rationalisointi ja kilpailu voisivat kuitenkin pienentää kaupan ja jalostuksen marginaaleja kuluttajan hyväksi.

Maatalouden aiheuttamiin *ympäristöongelmiin* on toistaiseksi kiinnitetty vähän huomiota Suomessa. Fosforikuormituksen lisääntymisestä ja vesistöjen rehevöitymisestä on jossain määrin puhuttu, mutta ongelmaa ei ole ilmeisesti pidetty vaikeana, koska asian hyväksi ei ole tehty juuri mitään.

Pohjavesien pilaantuminenkaan ei ole aiheuttanut vielä keskustelua Suomessa. Typpilannoitteiden käyttöä ollaan kuitenkin epäsuorasti rajoittamassa, sillä lannoiteveroa kerätään maataloudelta keksannon rahoittamiseen. Päätavoite on tosin tuotannonrajoittaminen.

Maatalouspolitiikasta puuttuu selvä yksilöity ympäristöpoliittinen tavoite, joka olisi selvästi kohdistettu koskemaan tiettyjä suoja-alueita (jokien ja järvien rantoja), pohjavesiä tietyillä alueilla, kasvinsuojeluaineiden ja mahdollisesti lannoitteiden enimmäismääriä, jne. Toimenpiteiden tulisi olla myös selvästi rajattuja. Yleinen lannoitevero, jonka voi vähen-

tää verotuksessa, on liian ylimalkainen toimiakseen kunnolla, mikäli se toimii lainkaan.

Maataloustuotteiden *laatuun* on kiinnitetty yhä enemmän huomiota. Jäämien määrää seurataan jatkuvasti. Kemiallisia aineita käyttävän maatalouden tuotteisiin liittyy joko luuloteltuja tai todellisia ongelmia. Osa kuluttajista suosii luonnomukaisesti tuotettuja elintarvikkeita, vaikka ne maksavat enemmän kuin tavalliset lannoittein ja kasvinsuojeluinainoin tuotetut tuotteet. Suomen maatalouspolitiikassa ei näihin tekijöihin ole kuitenkaan otettu selvää kantaa.

Laatutekijöillä voi kuitenkin tulevaisuuden maataloudessa olla merkittävä asema. Ne voisivat myös auttaa ratkaisemaan ylituotanto- ja ympäristöongelmia. Laajaperäinen, vähemmän lannoitteita ja muita kemikaaleja käyttävä maatalous voisi tuottaa kuluttajan vaatimia puhtaita tuotteita. Edellytyksenä on kuitenkin, että kuluttaja on valmis maksamaan nykyistä korkeamman hinnan elintarvikkeista, sillä laajaperäinen tuotanto johtaa kustannusten nousuun.

10.3. Maatalouspolitiikan hoito

Maatalouspolitiikka on ennen muuta erilaisten keinojen käyttöä ja etsimistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteitä valmistellaan komiteoiden, toimikuntien, työryhmien ja viranomaisten toimesta sekä tuottajien ja valtion välisissä neuvotteluissa. Toimenpiteet perustuvat lopulta lakeihin, asetuksiin sekä valtioneuvoston ja muiden viranomaisten päätöksiin.

Maatalouspolitiikan hoidossa on käytettävissä neljä tärkeää lakia: maataloustulolaki, laki maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta, laki kotieläintuotannon ohjaamisesta (perustamislupalaki) sekä maatilalaki. Näitä täydentävät maidon- ja kananmunantuotannon kaksihintajärjestelmät.

Maataloustulolain avulla hoidetaan *tulopolitiikkaa*. Sen mukaan maatalouden harjoittajat neuvottelevat hinnoista valti-

on kanssa kaksi kertaa vuodessa (ks. luku 8). Tähänastisten lakien mukaan tuottajat ovat saaneet täyden korvauksen tuotantopanosten hintojen noususta aiheutuneesta kustannusten noususta ja maataloustulon korottamisesta on sovittu sen lisäksi erikseen. Uusi maataloustulolaki, joka tulee voimaan hinnoitteluvuonna 1990/91, on parhaillaan valmisteltavana.

Tulopolitiikkaan kuuluu oleellisena osana monimuotoinen tukipolitiikka, jolla tasoitetaan tuloeroja maan eri osien ja eri kokoisten tilojen välillä. Lisähintaa ja tulotukea maksetaan alueittain porrastettuna, joten maataloutta voi harjoittaa maan pohjoisimmissakin osissa (ks. luku 12.2).

Maataloustulolaki asettaa yleiset *tuotantopoliittiset* tavoitteet. Laki maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta sekä perustamislupalaki antavat keinot tuotannon säätelyyn, millä on keskeinen asema Suomen maatalouspolitiikassa. Se on pääasiassa tuotannonrajoittamista, mutta jossain määrin myös tuotannon tukemista. Näitä käsitellään tarkemmin luvussa 11.

Maatalouden rakennetta kehitetään maatilalain avulla. Se antaa puitteet maatalouden lainoitukselle ja avustukselle ja siten mahdollisuudet puuttua rakennekehitykseen (ks. luku 13). Maidon- ja kananmunantuotannon *kaksihintajärjestelmät* sekä *perustamislupajärjestelmä* (ks. luku 11.6) säätelävät myös voimakkaasti maatalouden rakennetta.

Maatalouspolitiikan keinot ovat moninaiset ja monet niistä vaikuttavat usean päämäärän hyväksi. Kuten tavoitteet niin myös keinot ovat toisinaan ristiriidassa keskenään. Esimerkiksi hintapolitiikalla hoidetaan viljelijöiden tulojen kehitystä, mutta liian korkeat hinnat johtavat ylituotannon syntyymiseen. Halpakorkeat lainat voivat johtaa maatalousyri-tysten hintojen nousuun mitätöiden siten yhteiskunnan antaman tuen, jolla yritetään parantaa maatalouden rakennetta. Tavoitteiden ja keinojen ristiriitaisuutta on kuitenkin vaikea välttää hallinnollisesti johdetussa maatalouspolitiikassa. Sen sijalle suositetaan usein markkina-keskeistä maatalouspolitiikkaa, josta aiheutuvia haittoja hoidettaisiin esimerkiksi suoralla tulotuella viljelijöille.

11. Tuotannon säätely

Tuotannon säätelyllä tarkoitetaan seuraavassa tuotannon ohjausta, rajoittamista ja tukemista. Pääpaino on viime vuosina ollut tuotannon rajoittamisessa. Tuotanto on ylittänyt selvästi kotimaisen kulutuksen ja jopa maataloudelle asetetut tuotanto- ja vientikatot lukuunottamatta aivan viime vuosia. Maataloudelta on peritty huomattava määrä vientikustannusmaksuja, jotka ovat alentaneet viljelijöiden tulotasoa 5-7%.

Tuotantoa voidaan ohjata hintaratkaisuilla, jotka tehdään maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Nopean inflaation kaudella 1970-luvulla tähän oli erityiset mahdollisuudet, koska nimelliskorotukset olivat suuret. Hintojen nousu on nyt hidastunut, joten merkittäviin hintasuhteiden muutoksiin ei ole enää ollut mahdollisuutta. Toisaalta hintasuhteita on ollut vaikea muuttaa maatalouden sisäisten tekijöiden takia. Kaikki tuotantosuunnat haluavat vähintään yhtä suuren

hintojen korotuksen kuin toiset. Tuotannon kehitystä onkin ohjattu pääasiassa tuotannonrajoitustoimilla.

Tuotantotavoitteiden voi katsoa muodostuvan maataloustulolaeissa säädettyjen tuotanto- ja vientikattojen avulla (ks. taulukko 17). Niiden ylittämät määrät maatalous joutuu viemään maailmanmarkkinahintaan, joka on yleensä hyvin alhainen, joten tuotantoa ei kannata lisätä yli kattojen. Tuotantopoliittisin keinoin tuotantoa on pyritty vähentämään ainakin kattojen tasolle, mutta käytännössä on menty jo selvästi niiden alapuolelle.

Maatalous 2000 -komitean suositus oli, että pitkällä aikavälillä tuotanto tulisi saada vastaamaan kulutusta, joskin jonkin asteinen ylituotanto sallittaneen kausivaihtelujen takia. Tätä voitaneen pitää tuotantotavoitteena, johon julkinen valta pyrkii.

Kuten taulukosta 18 käy ilmi, tuotantokatot ylittyivät aikaisemmin erityisesti maidon, naudanlihan ja kananmunien osalta. Viime vuonna tapahtui täydelli-

Taulukko 17. Meijerimaidon tuotantokatto (milj.litraa) sekä lihan, kananmunien ja viljan vientikatot (milj.kg) vuosina 1983-89.

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Meijerimaito	2 790	2 760	2 730	2 710	2 695	2 660	2 625
Sianliha	18	16	14	14	13	12	11
Naudanliha	14	12	12	12	12	10	9
Kananmunat	17	15	13	12	11	10	9
Vehnä						125	125
Rehuvilja				480	480	510	510

Taulukko 18. Tuotanto- ja vientikattojen ylitykset ja alitukset sekä maatalouden osuus vientikustannuksista vuosina 1983-88.

		1983	1984	1985	1986	1987	1988e
Meijerimaito,	milj.l.	153	175	78	93	-6	-130
Sianliha,	milj.kg	8.6	4.8	3.4	-3.8	4.1	-5
Naudanliha,	'	2.7	7.2	8.9	8.3	6.4	0
Kananmunat,	'	15.2	20.4	20.1	12.5	10.7	8
Leipävilja,	'	-	-	-	-	-	-74
Rehuvilja,	'	-	-	-	169.9	-230	-453
Vientikust.,	milj.mk	380	452	482	602	274	0

nen käänne. Ainoastaan kananmunien vienti ylitti vientikaton. Muiden tuotteiden osalta alitukset olivat huomattavat. Viljaa ei viety lainkaan, joskin sitä käytettiin turkiseläinten rehuksi maailmanmarkkinahintaan, mikä rinnastetaan vientiin. Kun kotieläintuotteiden kohdalla vientikaton alitus saadaan lukea hyvytykseksi ylitysten osalta, maataloudelle ei jäänyt lainkaan vientikustannusosuutta viime vuonna. Vuonna 1987 se oli vielä 274 milj. mk.

Tuotannonrajoitustoimista ovat tärkeimpiä maidon ja kananmunien kaksihintajärjestelmät, joista edellinen tuli voimaan vuonna 1985 ja jälkimmäinen vuonna 1986 sekä yritysten perustamis- lupajärjestelmä.

Sen lisäksi on käytettävissä erilaisia vapaaehtoisia järjestelmiä, joita varten säädettiin vuonna 1983 puitelaki (laki maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta). Sen perusteella hallitus voi vuosittain päättää erilaisista toimenpiteistä tuotannon rajoittamiseksi. Käytetyt toimenpiteet ovat muotoutuneet vuosien kuluessa. Niitä ovat mm.:

- maataloustuotannon
- kotieläintalouden
- maidontuotannon
- sikatalouden ja
- kananmunantuotannon vähentämissopimukset sekä
- kesannoimissopimukset
- metsittämisen tukeminen

Viime vuonna tehtiin erityisesti maidontuotannon vähentämissopimuksia (maito-bonus -sopimuksia) ja kesannoimissopimuksia. Jossain määrin tehtiin myös maataloustuotannon vähentämissopimuksia nuorten tuottajien kanssa. Nämä sopimukset koskivat siirtymistä maataloudesta metsätalouteen tai maaseutuelinkeinoin. Sen lisäksi oli voimassa joitakin aikaisemmin tehtyjä sopimuksia.

Tuotantoyksiköiden perustamisen luovanvaraisuus on eräs tärkeimpiä keinoja säädellä tuotantoa. Ylituotannon viennin rahoittamiseksi perittävillä vientikustannusmaksuilla sekä lannoite- ja rehuveroilta on markkinointivastuun kattamisen lisäksi myös tuotantoa rajoittava vaikutus. Viime vuonna oli vielä voimassa laki pellonvarauksesta, mutta sen merkitys on

enää vähäinen. Tuotannonrajoittamiseen pyritään myös *pellonraivausmaksulla*, joka on lopettanut pellonraivauksen lähes kokonaan.

Eräänä keinona rajoittaa tuotantoa voidaan vielä mainita eläkeläisiä koskevat toimenpiteet. Eläkkeelle siirtymistä on pyritty nopeuttamaan parantamalla eläkekeitä sekä poistamalla eläkeikäisiltä pinta-alalisät ja maidon lisähinta vuoden 1988 alusta sekä kananmunien lisähinta heinäkuun alusta 1988 sekä kytkemällä eläkkeelle siirtyminen ja tuotannosta luopuminen kiinteämmin toisiinsa. Eläkeläisten kanssa on tehty *viljelemättömyyssitoumuksia*.

Tuotantoa pyritään myös jossain määrin tukemaan. Naudan- ja lampaanlihan tuotantoa tuetaan lisähinnan avulla. Myös muuta tuotantotukea on olemassa (ks. luku 11.7).

Tuotannonohjaamistoimia on siis hyvin suuri määrä ja ne hallitsevat käytännön maatalouspolitiikkaa. Seuraavassa on lyhyesti tarkasteltu näitä toimenpiteitä.

11.1. Tuotannon rajoitus

Maataloustuotannon vähentämiseksi on voitu tehdä sopimuksia, jotka kohdistuvat joko tilan koko tuotantoon tai kotieläintuotantoon tai vain yhteen tuotteeseen kuten maitoon.

Maataloustuotannon vähentämissopimukset koskevat koko tilan tuotantoa ja niitä on tehty vuodesta 1977 alkaen. Uusia sopimuksia tehtiin viime vuonna 350 kpl. Etusijalla olivat alle 55 vuotiaat, mutta hakijoita oli vain 170, joten sopimuksia tehtiin myös iäkkäiden viljelijöiden kanssa. Nuorten sopimukset ovat 10-vuotisia ja niiden ehtona on tilan suuntautuminen *metsätalouteen* tai pienimuotoiseen elinkeinotoimintaan. Iäkkäiden sopimukset ovat viisivuotisia.

Metsätalouteen tai maaseutuelinkeinoin suuntautuva tila saa viisi vuotta tuloihin sidottua korvausta ja toiset viisi vuotta vain ns. peruskorvausta, joka on 10 000 mk vuodessa. Metsätaloustilalla tuli sopimusta solmittaessa olla vähintään 150 kiintokuutiometrin puuntuotos vuodessa. Näiden tilojen peltojen metsi-

tystä tuettiin maksamalla metsityspalkkio kaksinkertaisena.

Pellon metsityksen toivotaan yleensäkin lisääntyvän. Peltoa metsitettiin viime vuonna 4200 ha, josta palkkion alaista oli 1200 ha.

Kotieläintalouden vähentämissopimus on rajoitetumpi kuin yllä mainittu koko tuotantoa koskeva sopimus. Se oli käytössä vuonna 1984. Järjestelmään liittymisen ehtona oli luopuminen kaikista yli-tuotantoa aiheuttavista kotieläimistä viideksi vuodeksi. Korvaus oli 20-35 % aikaisemmista tuloista. Vuonna 1984 näitä sopimuksia tehtiin 1380 kpl. Vuosina 1980-1982 tehtiin samantapaisia sopimuksia, joista viimeisimmät päättyivät vuonna 1987. Vuoden 1984 sopimusten molempien tuotantoa rajoittava vaikutus oli vuonna 1988 noin 4 milj. kg sianlihaa ja 1.3 milj. kg kananmunia.

Maidontuotannon vähentämissopimukset olivat tärkein tuotannon rajoituskeino kesannoinnin ohella viime vuonna. Viljelijällä oli kaksi vaihtoehtoa luopua maidontuotannosta:

a) lopettamalla tuotanto viideksi vuodeksi tai

b) lopettamalla tuotanto kokonaan eli luopumalla maidon tuotantokiintiöstä.

Korvaus oli määräaikaisessa sopimuksessa 90 p/1 ja lopullisessa luopumisessa 120 p/1, yli 65-vuotiaille kuitenkin vain 75 p/1. Korvaus sai olla enintään 80 000 mk. Korvausta maksetaan kummassakin tapauksessa 5 vuotta.

Järjestelmä sai hyvän vastaanoton ja hakemuksia oli yli kaksinkertainen määrä käytettävissä oleviin varoihin nähden. Käytännössä voitiinkin tehdä vain b-kohdan sopimuksia. Niitä oli noin 3 500 kpl ja niiden tuotantoa vähentävä vaikutus on noin 120 milj. litraa (noin 22 000 lehmää). Korvauksia maksetaan 143 milj. mk vuodessa.

Maidontuotanto on vähentynyt voimakkaasti. Rajoitustoimet ovat olleet tehokkaita. Maksetut korvaukset ovat olleet ehkä liiankin suuria. Toisaalta kato-
vuodet ja maidontuottajien ikääntyminen ovat edesauttaneet maidontuotannosta luopumista.

Sikatalouden vähentämissopimuksia tehtiin vuonna 1984 ja niillä oli voimakas vaikutus tuotantoon. Sopimukset päättyivät vuonna 1987, eikä uusia tehty viime

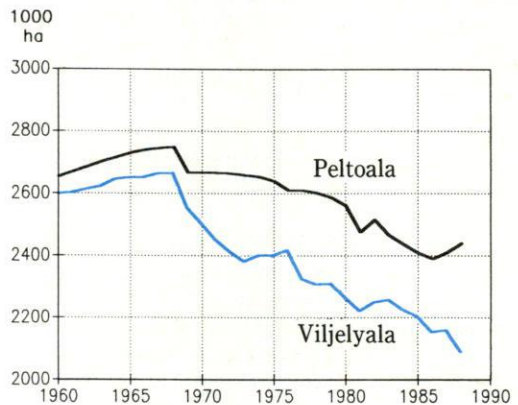
vuonna lainkaan. Tuotanto on ilmeisesti palautunut arvioitua hitaammin näillä tiloilla, koskapa sianlihan tuotanto aleni viime vuonna, vaikka sen olisi pitänyt lisääntyä juuri päättyneiden sopimusten takia.

Vuonna 1984 tehdyt *kananmunantuotannon vähentämissopimukset* päättyivät viime vuonna. Vuonna 1987 tehtiin 5-vuotisia kananmunantuotannon vähentämissopimuksia. Korvaus oli 70 mk/kana 1 000 kanaan saakka ja sen jälkeen 60 mk/kana. Jos sopimuksentekijä sitoutui luopumaan tuotanto-oikeudestaan lopullisesti, korvaus oli 30 mk/kana korkeampi. Näin valtio osti tuotantokiintiötä viljelijöiltä. Sopimuksia tehtiin myös suurten kanaloiden kanssa, joiden oli poistettava tuotannosta vähintään 1 000 kanaa. Vuoden 1987 sopimusten piiriin tuli noin 6 milj. kiloa kananmunia. Vuonna 1988 ei tehty lainkaan kananmunantuotannon supistamissopimuksia.

Maataloustuotannon ja kotieläintalouden vähentämissopimukset mukaan luki-
en kananmunantuotannon rajoitustoimien piirissä on ollut tuotantoa noin 11 milj. kg vuositasona.

Kananmunantuotantoa on pyritty supistamaan myös rajoittamalla *haudontaja*. Sitä varten on annettu yleismääräyksiä haudottavien kananpoikasten määrästä. Vuoden 1988 haudonnat saivat olla edellisvuoden tasolla. Hautomojen laajentaminen ja perustaminen on ollut viime vuosina kiellettyä.

Kesannointi on saamassa keskeisen sijan tuotannon rajoittamisessa. Viime vuonna tehtiin näitä yksivuotisia sopi-

Kuvio 10. Pelto- ja viljelyala vuosina 1970-88.

muksia noin 17 000 kpl, altaan 117 000 ha. Kesannoitavan alan tuli olla vähintään 1/5 tilan peltoalasta ja vähintään 3 ha. Korvaus oli porrastettu alueittain ja se oli 1 100–2 200 mk/ha (keskimäärin 1 825 mk/ha). Korvauksiin käytettiin yhteensä 210 milj. mk, josta maatalouden osuus oli 63 milj. mk.

Pellonvarausjärjestelmä ('peltojen pake-tointi') aloitettiin vuonna 1969. Koko tilan tuotanto tuli lopettaa määräajaksi korvausta vastaan. Sopimuksia tehtiin vuoteen 1974 mennessä yhteensä 36 050

ja sopimusten alaista peltoa oli 239 800 ha. Viime vuoden kesäkuussa oli järjes-telmän piirissä peltoa enää 2 300 ha.

Pellonvarausjärjestelmä päättyy lopul-lisesti huhtikuussa 1989. Se oli 1970-lu-vun alun ylituotantotilanteessa tehokas tapa vähentää viljelyssä olevaa peltoa, mutta se sai pian osakseen voimakasta arvostelua. Järjestelmä toimi liiankin tehokkaasti Itä- ja Pohjois-Suomessa, joissa paikoin jopa kolmannes tiloista autioitui. Maaltamuutto olisi ilmeisesti ollut muu-toinkin voimakasta, koska taloudellinen

Taulukko 19. Maataloustuotannon ohjaustoimien laajuus vuonna 1988.

	Voimassa olevia sopim.	Peltoa ha	Lehmiä kpl	Emo-lehmiä kpl	Kanoja kpl	Sikoja kpl	Korvaukset milj.mk
Pellonvaraus-sopimukset	490	2 300					4
Maatalous-tuotannon väh. sop.	3 450	29 200	15 700		25 000	4 200	103
Maidontuotannon väh. sop.	3 500		22 000				145
Kotieläintalouden väh. sop.	1 380				94 000	30 000	32
Kananmunan-tuotannon väh. sop.	980				632 000		2
Kesannoimis-sopimukset	17 231	117 355					210
Naudanlihan tuotantosop.	490			5 790			7
LUEL-viljelemättö-myssit.	6 000	61 000					0.5
Herneentuotanto-sop.	120						
Yhteensä	33 790	209 855	37 700	5 790	751 000	34 200	609
Vastaava tuotanto		viljaa	maitoa	naudan-lihaa	kanan-munia	sian-lihaa	
milj. kg		630	185	1	11	4	
Vientikustannus-säästö	1 403	881	351	33	90	47	
Tuotannon arvo	1 772	1 070	485	32	120	64	

* sisältää myös 4 §:n tuotannonmuutos-sopimukset

** keskimäärin koko vuonna. Vuoden 1984 sopimukset päättyivät ko. vuoden kuluessa.

Vientikustannussäästö on laskettu vuoden 1988 arvioidun vientihinnan mukaan. Luvut tarkoittavat lähinnä vientituen määrää, jos taulukkoon laskettu tuotanto olisi jouduttu viemään.

Tuotannon arvo laskettu tavoitehintaa + arvioitu tuotantopalkkio. Vientikustannusmaksuja ei ole vähennetty. Ei sisällä tuotantoavustuksia.

kasvu oli tällöin nopeaa, mutta järjestelmä kiihdytti monien kohdalla maataloudesta irrottautumista.

Maatalouden rakennekehitys alkoi hallitsemattomana, mutta se olisi todennäköisesti alkanut joka tapauksessa. Se jatkuu edelleenkin, sillä tilakokomme ei vastaa nykyajan vaatimuksia. Tänä päivänä on kuitenkin jossain määrin varauduttu maaseudun autioitumista vastaan, sillä haja-asutusalueiden elinkeinoelämää tuetaan mm. valtion varoin. Maaseudun asukkaat ovat myös itse aktivoituneet tukemaan asuinalueiden ja kyliensä kehitystä.

Uuden pellon raivaaminen on tehty käytännössä kannattamattomaksi *pellonraivausmaksulla*, joka on 30 000 mk hehtaarilta uudelta pellolta. Aikaisemmin raivattiin 3 000 - 4 000 ha vuodessa ja ennen lain voimaan tuloa kesällä 1987 raivaus kiihtyi voimakkaasti, minkä takia pellon määrä on lisääntynyt parina viime vuonna.

Maatalouden ylituotantotilannetta ryhdyttiin jo vuoden 1986 elokuussa hoitamaan myös eläkejärjestelyin. *Luopumiseläkejärjestelmää* uudistettiin siten, että viljelijä saattoi sitoutua pitämään pellot viljelemättöminä kuuden vuoden ajan. Aiemmin ko. eläkkeen saanti edellytti peltojen myymistä tai metsittämistä. Järjestelmän piiriin on tullut vuoden 1988 loppuun mennessä noin 61 000 ha peltoa.

11.2. Tuotannonrajoitustoimien kustannus ja vaikutus

Tuotannonrajoitustoimiin käytettävistä määrärahoista on säädetty maataloustulolaisissa. Niihin on varattava valtion tuloja menoarvioesityksessä summa, joka on suuruudeltaan 20% vientisubventioihin osoitetuista määrärahoista ilman viljaa. Vuonna 1988 niihin oli käytettävissä tämän mukaan noin 417 milj. mk. Tämä ei kuitenkaan riittänyt, vaan niin kuin aikaisemmin on käynyt ilmi, maataloudelta liikaa kerättyjä markkinoimismaksuja käytettiin 63 milj. mk kesannointiin vuonna 1988. Varoja jouduttiin lisää-

mään myös suoraan budjettiteitse yhteensä noin 522 milj. markkaan.

Taulukossa 19 on arvio kaikkien tuotannonrajoitustoimien vaikutuksesta vuonna 1988. Mikäli sopimuksissa oleva tuotantomäärä olisi jouduttu viemään, olisi sen vientikustannus ollut noin 1.4 mrd. mk, josta pääosa olisi ollut valtion osuutta. Näin laskien valtion kannatti käyttää mainittuja keinoja. Tämä laskelma kuitenkin ilmeisesti yliarvioi vaikutusta, koska osa tuotannonsupistumisesta olisi tapahtunut ilman mitään kompensaatiotakin.

11.3. Vientikustannusmaksut

Maatalouden tuotanto aleni viime vuonna niin voimakkaasti, että vain kananmunien vientikatko ylittyi, mistä aiheutui markkinointivastuuta maataloudelle 63 milj. mk. Maidon ja lihan vientikatot alittuivat 400 milj. mk edestä. Koska kotieläintuotteiden osalta tapahtuva vientikatkon alittuminen saadaan hyvittää muiden kotieläintuotteiden katon ylittymisen

Taulukko 20. Vientikustannusmaksut vuosina 1987 ja 1988, milj. mk.

	1987	1988e
Maito	12.8	-
Kiintiömaksu	23.0	25
Sianliha	1.7	2
Lannoitevero	128.9	46
Rehuseosvero	77.8	12
Valkuaisvero	57.3	50
Lisätyt markkinoimismaksut	17.0	15
Yhteensä	318.5	150

Siirtymä edell. vuodelta	41.0	86
Maatalouden osuus	274.0	63 ¹
Siirtyy seur. vuodelle	85.5	173

¹ käytetty kesannoimispalkkioihin

Lähde: Maa- ja metsätalousministeriö.

kohdalla, maataloudelle ei jäänyt lainkaan vientivastuuta viime vuonna. Säästö koitui osin myös valtion hyväksi. Maataloudelta perittiin kuitenkin viime vuonna vientikustannusmaksuja seuraavasti:

sianliha:	1 p/kg
lannoitevero:	3 p/kg 1.1.-30.9. ja 5 p/kg 1.10.-
rehuseosvero:	2 p/kg 1.1.-30.6., 0 p/kg 1.7.-
valkuaisrehuvero:	1.50 mk/kg 1.1.-30.9., 0.75 mk/kg 1.10.-

Valkuaisrehuveroa kannettiin raakavalkuaisesta, ei kuitenkaan viljan valkuaisesta. Kunkin rehuseoksen vero määräytyy valkuaisisällön mukaan. Tätä veroa kertyi arvion mukaan noin 50 milj. mk.

Suurten sikaloiden ja kanaloiden pitäjät joutuvat maksamaan ns. *lisättyä markkinoimismaksua*, jos yrityksen myyntitulot nousevat yli annetun maksimin (sikalat 1 milj. mk, kanalat 0.55 milj. mk vuodesta 1987). Tulorajan ylittävä yrityskoko on noin 400 sikaa ja 3 000 kanaa.

Vientikustannusmaksuja arvioidaan kertyneen vuonna 1988 noin 150 milj. mk. Kun edellisenä vuonna oli maataloudelta peritty liikaa 86 milj. mk, maataloudella olisi siis saamia valtiolta 236 milj. mk (taulukko 20). Vuoden aikana käydyissä maataloustuloneuvotteluissa kuitenkin sovittiin, että näistä saamisista käytetään 63 milj. mk vuoden 1988 aikana kesannointipalkkioihin. Vientikustannusmaksuista kertyviä maksuja käytetään myös vuonna 1989 kesannointipalkkioihin.

Tuotannon pudottua selvästi alle tuotantokattojen markkinoimismaksuja ei tarvitsisi enää kantaa lainkaan. Lannoitevero näyttää kuitenkin jäävän jäljelle, mutta sen tarkoitus lieneekin estää lannoitteiden käytön lisääntyminen tuotannon rajoittamiseksi ja ympäristöongelmien vähentämiseksi.

11.4. Maidon kaksihintajärjestelmä

Maidon kaksihintajärjestelmä tuli voimaan vuoden 1985 alussa. Kullekin tilalle

asetettiin kiintiö, jonka suuruus määräytyi vuosien 1981/82 ja 1982/83 meijerimaidon tuotantomäärien mukaan (niistä suurimman mukaan). Kukin vuoden 1985 alussa maitoa tuottanut tila voi kuitenkin tuottaa vapaasti 30 000 litraan saakka vuodessa. Kiintiöitä ei voida ostaa eikä myydä.

Mikäli tilan meijeriin lähettämä maitomäärä ylittää kiintiön, yli menevältä osalta peritään kiintiömaksua, jonka suuruus oli viime vuonna 2.05 mk litralta. Periaatteena on, että kiintiön yli menevältä osalta tilalle maksetaan vain maailmanmarkkinahinta.

Kiintiömaksu on hyvin tehokas. Tuotantoa ei kannata lisätä yli kiintiön muuta kuin marginaalisesti. Vuonna 1985 ylitti noin 7 400 tilaa kiintiönsä, vuonna 1986 noin 7 100 tilaa ja vuonna 1987 noin 7 000 tilaa. Maitomäärät ovat olleet noin 10-12 milj. litraa vuodessa. Vuoden 1988 osalta ei ole vielä arvioita kiintiönsä ylittäneiden tilojen lukumäärästä.

Kiintiöitä myönnettiin varsin kaavamaisesti, jolloin joidenkin tilojen kiintiöt jäivät liian pieniksi monista eri syistä. Pahimpien kohtuuttomuuksien korjaamiseksi lisäksi kiintiöitä myönnettiin 55 milj. litraa vuonna 1985, 25 milj. litraa vuonna 1986 ja 1 milj. litraa vuonna 1987. Viime vuonna lisäksi kiintiöitä oli käytettävissä yhteensä 18 milj. litran edestä.

Esillä on ollut ehdotuksia, joiden tarkoituksena on tehdä kaksihintajärjestelmä hieman joustavammaksi. On ehdotettu mm., että tuotantonsa lopettaneiden tilojen kiintiöitä voitaisiin jakaa niille tiloille, jotka välttämättä tarvitsisivat lisäksi kiintiöitä. Julkisuudessa on myös esitetty, että maidontuotannossa siirryttäisiin meijerikohtaiseen sopimustuotantoon, jolloin kiintiöintiä voitaisiin väljentää. Maidontuotannon nopea aleneminen on auttamassa kiintiöinnin joustavoittamisessa.

Vuoden 1988 alusta tuli käytäntöön *meijerikohtainen kiintiöinti*. Meijeri joutuu maksamaan kiintiömaksua 50 p/l siltä osalta maitoa, jolla meijeriin tullut maitomäärä ylittää vuoden 1986 maitomäärän. Tarkoituksena on välttää vapaa-kiintiöiden (joita on alle 30 000 litraa tuottavilla tiloilla) hyväksikäyttö sekä yleensä meijereiden pyrkimykset maidontuotannon lisäämiseen liiketaloudellisista syistä.

Maidontuotanto on täysin valtiovallan säätelemää. Sitä valvotaan kolminkertaisella kiintiöinnillä. Ylinnä on koko tuotantoa koskeva katto, mejereillä on omat kiintiönsä ja kaikkein tehokkaimpana rajoituskeinona on tilakohtainen kiintiöinti.

11.5. Kanamunantuotannon kaksihintajärjestelmä

Vuoden 1986 alusta tuli voimaan kanamunantuotannon kiintiöjärjestelmä. Kullekin kanamunantuottajalle määrättiin tuotantokiintiö, joksi tuli suurin vuosien 1982, 1983 tai 1984 myyntimäärästä. Eriyisistä syistä kiintiölle saattoi saada muutoksen. Kiintiöiden yhteismäärä on yli 100 milj. kg.

Tuotannon säätely perustuu järjestelmässä lisähintaan, jota maksettiin viime vuonna tuotannosta riippuen seuraavasti:

Oulun ja Lapin läänissä	Lisähinta mk/kg	
1000 kg	1.1.88	1.9.88
0 - 10	2.65	2.90
10 - 100	1.85	2.05
yli 100	-	-
Muualla maassa		
0 - 10	2.35	2.55
10 - 100	1.85	2.05
yli 100	-	-

Määräporrastusta ja lisähintaa muutettiin vuoden alussa. Kevään ratkaisun yhteydessä sovittiin myös lisähinnan korottamisesta syyskuun alusta alkaen.

Tuottajalle maksetaan tavoitehintaa ja kiintiön osalta lisähinta. Mikäli kiintiö on alle 10 000 kg, kanamunantuottaja saa täyden lisähinnan koko kiintiön osalta. Jos sen sijaan kiintiö on yli 10 000 kg, lisähintaa saa vain 90%:iin saakka yli 10 000 kg ylimenevältä osalta ja sen jälkeen vain alennetun tavoitehinnan. Lisähinnan maksatus tapahtuu vain pakkaamojen kautta.

Hintaporrastuksen katsotaan olevan

niin suuren, ettei viljelijöiden kannata ylittää tuotantokiintiötään. Kanamunien tuotanto onkin laskenut jatkuvasti, mutta siihen ovat vaikuttaneet myös tuotannon vähentämissopimukset.

Kanamunien tuotannon säätely on jossain määrin vaikeaa sen tähden, että osa tuotannosta menee edelleen suoraan vähittäiskauppaan, millä voidaan kiertää kiintiön ylitys. Pakkaamoiden kautta kulki tuotannosta viime vuonna noin 80 %.

11.6. Perustamislupajärjestelmä

Tuotantoyksiköiden perustamisen luvanvaraisuudesta on muodostunut tehokas tapa ehkäistä tuotannon laajentaminen. Kotieläintuotantoa ei voi ryhtyä harjoittamaan tai entistä yritystä laajentamaan ilman viranomaisten lupaa.

Järjestelmän mukaan yli 200 sikapaikan, yli 1000 kanan kanalan, yli 30 000 linnun broilerikanalan ja yli 60 naudan navetan perustamiseen tarvitaan maatilahallituksen lupa. Paikallisviranomaisen (maatalouspiirin) lupa tarvitaan 25 paikan sikalan, 100 kanan tai teuraskananpojan (tai muun teuraaksi kasvatettavan siipikarjaeläimen) kanalan ja 30 naudan navetan perustamiseen.

Luvan myöntämisen edellytyksenä oli lisäksi vuonna 1988, että maatilahallituksen myöntämien lupien eli suurempien yritysten osalta vaadittiin 3/4 rehuomavaraisuus ja pienempien yritysten osalta 2/3 rehuomavaraisuus sekä broilerikanaloilta 1/5 rehuomavaraisuus. Maitokiintiöiden takia maidontuotannossa ei ole näitä rajoituksia, koska ko. laki säätelee erikseen maidontuotantoa.

Sikaloiden perustamis- ja laajentamislupia myönnettiin vuonna 1988 noin 50000 sikapaikan lisäykselle. Lupia myönnettiin nuorille viljelijöille tilan omistajan vaihtuessa ja tuotantosuuntaa vaihtaneille tiloille.

Kanaloita voitiin perustaa tai laajentaa vain poikkeustapauksissa ja nautakarjaryrityksiäkin vain eräillä alueilla maan pohjois- ja itäosissa. Luvan saamisen ehtona oli omistajan vaihdos, ja tuotanto sai jatkua enintään entisessä laajuudessa.

11.7. Tuotannon tukeminen

Tuotantopolitiikka on maassamme pääasiassa tuotannonrajoittamista. On olemassa kuitenkin eräitä toimia, jotka tähtäävät tuotannon lisäämiseen. Tärkein niistä on *naudanlihan tuotantotuki*, jonka avulla pyritään nostamaan teuraspainoja. Tämä katsottiin tarpeelliseksi 1970-luvun puolivälissä, jotta kotimaista naudanlihaa olisi riittävästi.

Tuotantotuki toteutetaan siten, että naudanlihalle maksetaan lisähintaa teuraspainon ylittäessä annetut rajat. Yli 180 kilon teuraille (yli 130 kilon hiehoille) maksetaan lisähintaa liitetaulukon 7 alaviitteen mukaan. Painorajoja muutettiin hieman viime vuonna.

Varsinaista pihvikarjan pitoa tuetaan maksamalla ns. *emolehmäpalkkiota*. Sen suuruus oli 900 mk/lehmä vuonna 1988. Järjestelmän piirissä oli noin 5800 lehmää. Uusia sopimuksia ei tehty viime vuonna.

Lampaanlihalle maksetaan myös ylimääräistä *tuotantopalkkiota*. Suoranaista *viljan tuotantotukea* ei ole olemassa. Rukiin ja rehuviljan tuotantoa tuetaan kuitenkin erityisellä tukialueilla. Rukiin tuotantopalkkio oli 25 p/kg ja rehuviljan tuotantopalkkio 210 mk/ha.

12. Maatalouden tuki

12.1. Tuki yleensä

Maatalouden tuesta käyty keskustelu on lisääntynyt erityisesti OECD:ssä meneillään olevan tukiselvityksen takia. Suomen maataloudelle antamaa tukea koskeva tutkimus valmistui syksyn kuluessa, mutta se tulee julkisuuteen vasta keväällä 1989, joten tässä yhteydessä ei voi vielä antaa sen tuloksia.

OECD:n tutkimuksessa käytetään tuen mittana PSE-mittaria (producer subsidy equivalent, tuottajatuki), joka laskeaan (karkeasti sanottuna) tuottajahinnan ja maailmanmarkkinahinnan välisenä erotuksena. Tuottajan saamaan hintaan lasketaan periaatteessa kaikki maataloudelle maksettu tuki (hintatuki, vientituki, tuotantoavustukset, investointitu-

ki, tutkimus- ja neuvontakulut, jne). Tämä menettely on katsottu tarpeelliseksi, jotta kaikki mahdollinen piilotukikin tulisi mukaan laskelmaan.

OECD:n tukitutkimus on saanut osakseen monenlaista kiitosta ja kritiikkiä. Tuki muodostuu siinä hyvin suureksi, koska se lasketaan lähtien maailmanmarkkinahinnoista, jotka ovat osittain hyvin herkkiä markkinoilla esiintyvälle häiriöille, ennen muuta ylitarjonnalle ja ovat olleet viime vuosina hyvin matalat.

Yleisessä keskustelussa maatalouden tuella tarkoitetaan tavallisesti valtion budjetin kautta maksettavaa tukea. Se on seurausta pääasiassa maatalouden hintajärjestelmästä, joka takaa viljelijöille sovitun hintatason tuotantokattojen määrittämälle tuotantomäärälle. Sen suuruus oli vuonna 1987 runsaat 8 mrd. mk (taulukko 21).

Osa hintatuesta aiheutuu maatalouden sisäisestä tulontasausjärjestelmästä, hintapoliittisesta tuesta, johon kuuluvat mm. pinta-alalisät, aluetuki sekä maidon ja lihan lisähinta ja joka toteutetaan budjetin kautta (ks. jäljempänä hintapoliittinen tuki, luku 12.2). Taulukossa 21 oleva muu maataloustuotannon tuki muodostuu monesta erästä, joiden mukana on myös potalous ja kalastus.

Taulukko 21. Maatalouden tuki (brutto), milj. mk.

	1986	1987
Maataloustuotanto	3 237	3 102
- hintapol. tuki	2 114	2 043
- rakennnetuki	707	680
- muut	417	380
Elintarvikeet	947	1 178
- hintatuki	901	1 127
- muut	46	51
Markkinointi	4 005	3 792
- vientituki	2 575	2 347
- liikevaihtovero	700	652
- jalostevienti	722	785
Muut	9	9
Yhteensä	8 188	8 072

Lähde: Taloudellinen katsaus 1988

Jossain määrin on myös hintajärjestelmän ulkopuolista tukea. Kehittämisrahaoston kautta myönnettävät investointituki ja rakennekehityksen rahoitustuki ovat tällaista tukea (ks. luku 13). Maatalouden neuvontaa ja jalostustyötä valtio tukee myös budjettivaroin.

Sokerin ja öljykasvien kohdalla tasoitetaan kotimaisen ja ulkomaisen hintatason eroja erityisillä tuontimaksuilla ja valmisteveroilla, joiden takia budjetissa näkyy myös tukimaksuja elintarvikkeille. Tätä tukea oli 1178 milj. mk vuonna 1987. Suurin osa tästä palautuu valtiolle tuontimaksuina ja kuluttajien maksamina valmisteveroina.

Tavoitehintatason toteuttamiseksi valtio joutuu maksamaan vientipalkkioita ja hinnanerokorvauksia, jotta ylituotannon vienti ei alentaisi viljelijöiden saamaa tuottajahintaa. Laskennallisista syistä liikevaihtoveron palautus vientituotteiden osalta näkyy myös viennin tukemisenä.

12.2. Hintapoliittinen tuki

Hintapoliittinen tuki on keskeinen hintajärjestelmäämme liittyvä tukimuoto. Hintapoliittisen tuen suuruudesta päätetään maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Korotustarpeesta siirretään nimittäin osa tavoitehintatuotteisiin ja osa hintapoliittiseen tukeen. Hintapoliittisella tuella tasoitetaan maatalouden sisäisiä tuloeroja, mutta se toimii myös inflaation hidastamiskeinona 1970-luvun puolivälissä, jolloin osa maidon hinnan korotuksesta siirrettiin ns. maidon lisähintana budjetin kautta maksettavaksi.

Hintapoliittisen tuen tärkeimmät erät ovat alueittain ja tilakoon mukaan maksettava tuki sekä maidon, lihan ja kananmunien lisähinta. Viimeisimmässä maataloustuloratkaisussa hintapoliittiseen tukeen varattiin yhteensä 2 093,9 milj. mk, josta aluetukea oli 612,6 milj. mk, pinta-alalisiä 603,8 milj. mk, maidon, lihan ja kananmunien lisähintaa 877,5 milj. mk ja satovahinkokorvauksia 30,0 milj. mk.

Viljelmäkuon mukainen tuki (ns. pinta-alalisiä) on sidottu tilan pinta-alaan ja kotieläinten määrään eli ns. jakoyksikköihin (1 hehtaari on yksi jakoyksikkö,

samoin 1 lypsylehmä, lihotussika 0,2 jakoyksikköä, jne.). Suurimmillaan tuki on 7-8 hehtaarin tiloilla.

Pinta-alalisiän suuruus oli 715 mk jakoyksiköltä vuonna 1988. Se maksetaan vuoden 1989 aikana porrastettuna tulosten ja alueen mukaan. Täyden pinta-alalisiän saa, jos viljelijäperheen tulot jäävät alle 69 000 mk. Pohjois-Suomessa sitä maksetaan enimmillään 40%:lla korotettuna. Yli 65 vuotiaat eivät saa pinta-alalisiä. Sen sijaan alle 35-vuotiaat saavat sen 40%:lla korotettuna, jos heidän tulonsa jäävät alle 69 000 markan. Pinta-alalisiän saajia oli vuonna 1988 yhteensä 74 000.

Vuoden 1988 pinta-alalisiät ovat vielä verottomia. Sen jälkeen ne muuttuvat veronalaisiksi.

Viimeaikaisessa maatalouspoliittisessa keskustelussa on suora tulotuki tuotu voimakkaasti esiin eräänä keinona hoitaa viljelijöiden tulotasovaatimuksia, jos maataloustuotteiden ulkomaankaupan suojasta luovutaan. Suoran tulotuen tulisi olla neutraali tuotannon suhteen. Se ei saisi lainkaan lisätä tuotantoa. Suomen käyttämä pinta-alalisiä täyttää tämän vaatimuksen. Se jopa voi vähentää tuotantoa minimitulorajansa takia. Ei ole ollut syytä lisätä tuotantoa, jos sen takia olisi menetetty edullinen verovapaa pinta-alalisiä.

Aluetukea maksetaan maidon ja lihan tuottajille tuotantoavustuksena tuoteyksikköä kohti. Tätä varten maa on jaettu kaikkiaan 8 alueeseen, joille kullekin on erikseen määrätty maidon ja lihan tuotantoavustus. Aluetuella on huomattava merkitys Pohjois-Suomen viljelijöille, sillä esim. maidon aluetuki on Oulun läänissä 15,0 - 29,0 p/l. Aivan maan pohjoisimmissa osissa maidon aluetuki oli 63 p/l, sianlihan tuki 75 p/kg ja naudanlihan tuki 8,70 mk/kg. Tällä tuella on pystytty tasoittamaan tuloeroja hyvin paljon. Arvioiden mukaan tuet ovat noin 3/4 maataloustulosta maan pohjoisosissa.

Kotieläinten lukumäärän perusteella maksetaan avustusta (yhdistetty 'häntäraha' ja ostorehun hinnanalennuskorvaus) maan pohjoisosassa ja saaristossa. Avustusta maksetaan alueittain porrastettuna 130 - 1275 mk kotieläinyksikköä kohti. Avustus on kaksinkertainen tuki-alueen eteläisimmissä osissa viiden en-

simmäisen lypsylehmän osalta ja kolmin-kertainen maan pohjoisosissa kuuden ensimmäisen lypsylehmän osalta.

Maidon lisähintaa ruvettiin maksamaan vuonna 1974 inflaation hidastamiseksi. Aluksi se oli tasasuuruinen, mutta myöhemmin sitä on porrastettu maitomäärän mukaan (ks. liitetaulukko 7), joten siitä on tullut maatalouden sisäinen tulonjakoväline. Hintaporrastusta muutettiin viime vuonna.

Yli 65-vuotiaat eivät saa enää hintalissää. Eläkeläisten toivotaan yleensä luopuvan maataloudesta. Tällöin voi osa pelloista jäädä pois viljelyksestä, mikä vähentää ylituotantoa. Yli 65-vuotiaat eivät myöskään saa enää pinta-alalissää. Nämä kaksi mainittua seikkaa ovat lisänneet halukkuutta siirtyä eläkkeelle, mitä toisaalta tukee luopumiseläkejärjestelmien parantuminen.

13. Maatalouden rakenteen kehittäminen

Maatalouden rakenteen kehittämiseen tarvitaan investointeja (esim. uusia rakennuksia ja koneita), perusparannuksia (salaajitusta) sekä tilojen tai maa-alueiden yhdistämistä. Rahoitus tapahtuu sekä yksityisesti että valtion tukemana. Maatilalaki antaa yleispuitteet tälle toiminnalle.

Valtio tukee maatalouden investointeja antamalla *halpakorkoisia lainoja* ja suoraan *avustuksia* maatilatalouden kehittämISRahaston kautta.

KehittämISRahastoon siirrettiin vuoden 1988 aikana yhteensä 390 milj.mk. Korkotuloja ja lainojen lyhennyksiä arvioitiin tulleen vuoden aikana 588 milj.mk, joten käytettävissä oli yhteensä 978 milj.mk. Tästä käytettiin maatilalainoihin 630 milj.mk, maanostoihin 130 milj.mk ja loput mm. avustuksiin ja palkkioihin viljelijöille, poro- ja luontaistalouden harjoittajille sekä maaseutuelinkeinolain mukaisiin lainoihin.

Sen lisäksi budjetissa oli varattu 167,8 milj.mk käytettäväksi maatilalain mukaisten lainojen *korkotukeen*, minkä avulla voitiin alentaa yksityiseltä pankkilaitoksilta saatujen lainojen korkoja samalle tasolle kehittämISRahaston korkotason

kanssa. Uusia korkotukilainoja myönnettiin noin 760 milj.mk. KehittämISRahaston lainat ovat menneet pääasiassa kehitysalueille.

Investointitukijärjestelmään kuuluvat myös ns. *starttirahat*. Nuoret, alle 35-vuotiaat viljelijät voivat saada valtion apua ryhtyessään viljelemään hankkimaansa maatilaa. Avustuksen määrä on ollut enintään 50 000 mk ja sitä on voinut käyttää mm. koneiden ja laitteiden tai esim. lannoitteiden ostoon. Starttirahoja oli käytettävissä yhteensä 150 milj.mk. Arvion mukaan 2700 viljelijää sai tätä avustusta vuonna 1988.

Starttirahojen määrää on vähennetty vuosittain ja näin tapahtuu myös vuonna 1989, jolloin on käytettävissä 105 milj.mk. Tätäkin kautta julkinen valta haluaa edistää tuotannon vähentämistä. Tavoitteena on myös hillitä maatilojen kauppahintojen nousua.

Maaseudulla tarvittaisiin työpaikkoja maataloudesta luopuville. Sen tähden on ryhdytty tukemaan pääasiassa maatalouden yhteyteen perustettavaa, viljelijöiden harjoittamaa yritystoimintaa. Avustusta saavaa yritystä on hoidettava joko oman perheen voimin tai siihen voi palkata yrittäjän lisäksi enintään 2-3 vuosityöpaikkaa vastaavasti ulkopuolista työvoimaa. Tukimuoto on saanut hyvän vastaanoton. Tärkeimpiä tuettuja toimialaryhmiä ovat olleet pienteollisuusyritykset ja palvelualan työliikkeet (35 % hankkeista), puutarha-, kasvihuone- ja taimitarhaviljely (20 %), maatilalomailu-, hevostalous- ja muuhun vapaa-ajan toimintaan liittyvät yritykset (15 %) sekä turkistarhaus, kalanviljely ja mehiläistenhoito (15 %).

Tähän *maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan* tukemiseen oli vuonna 1988 varattuna avustusvaroja yhteensä 115 milj. mk, jonka maksattaminen ja kaantuu usean vuoden ajalle. Lisäksi tähän tukimuotoon oli käytettävissä kehittämISRahaston lainavaroja 77 milj. mk:n ja korkotukea 25 milj. mk:n edestä. Tukea myönnettiin vajaan 2000 hankkeeseen. Näissä arvioitiin syntyvän 1350 uutta kokovuotista työpaikkaa. Kielteisen avustuspäätöksen sai 600 hakijaa.

Vuonna 1989 varsinainen tulo- ja menoarvio antaa mahdollisuuden myöntää uusia avustuksia 115 milj. markan, laino-

ja kehittämisrahaston varoista 50 milj. markan ja korkotukilainoja samoin 50 milj. markan määrään asti.

14. Sosiaalipolitiikkaa

Viljelijä on sekä yrittäjä että työntekijä. Yleiset työntekijää koskevat sosiaalipoliittiset lait eivät koske häntä, vaan on kehitetty omaa viljelijäväestön sosiaalilainsäädäntöä. Siitä on päätetty tavallissimmin maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Vastuu sosiaaliturvan kustannuksista jakautuu valtion ja viljelijöiden kesken. Tärkeimmät lait koskevat eläketurvaa, sairaus- ja tapaturmakorvausta, vuosilomaa ja sijaisapua.

Maatalousyrittäjien työeläke (MYEL) on lakisääteinen ja verrattavissa muiden sektoreiden työeläkkeisiin. Viljelijä maksaa vakuutusmaksua MYEL-työtulonsa perusteella, joka muodostuu pääasiassa tilan pinta-alan mukaan. MYEL-vakuuteilla on oikeus mm. vanhuus-, varhennettuun vanhuus-, osa-aika-, työkyvyttömyys-, työttömyys- sekä yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Eläkkeen suuruus määräytyy viljelijän maksamien vakuutusmaksujen perusteella. Valtio osallistuu viljelijöiden eläkkeiden rahoitukseen. Koska vakuutettujen lukumäärä on vähentynyt ja eläkkeitä saavien määrä on kasvanut, valtion osuus MYEL-eläkemenosta on nykyisin noin 80 prosenttia.

Vuonna 1982 tuli voimaan maatalousyrittäjien *tapaturmavakuutuslaki* (MaTa). MaTa-vakuutus liitetään automaattisesti MYEL-vakuutukseen. Vakuuteilla on oikeus tapaturman ja ammattitautien seurauksena kulukorvauksiin, päivärahaan ja eläkkeisiin. Lakisääteisesti vakuutetuilta peritään vakuutusmaksu. Vakuutusmaksu määrätään siten, että viljelijät maksavat puolet lisäturvan kustannuksista. Viljelijöiden maksama osuus otetaan huomioon maataloustulolaskelmassa maatalouden kustannuksena (35.8 milj. mk keväällä 1988). Valtio rahoittaa toisen puolen lisäturvasta ja perusturvan rahoituksesta vastaa pääasiassa Kansaneläkelaitos.

Vuonna 1988 sovittiin *ryhmähenkivakuutuksen* toteuttamisesta viljelijäväestölle. Se parantaa omaisten toimeentulo-

turvaa edunjättäjän kuollessa.

Kotieläintaloutta harjoittavat viljelijät voivat saada *vuosilomaa* 18 päivää. Kevään 1988 maataloustuloneuvotteluissa sovittiin vuosiloman pidentämisestä kahdella päivällä. Kunnan velvollisuus on järjestää viljelijälle lomittaja loman ajaksi. Valtio hoitaa järjestelmän rahoituksen. Maatalous osallistuu kuitenkin kustannusten kattamiseen siten, että osa kustannuksista otetaan huomioon maataloustuloneuvotteluissa maatalouden saamana tulona.

Viljelijä voi saada *sijaisapua* mm. sairauden, tapaturman, kuntoutuksen, asevelvollisuuden tai synnytyksen takia. Äitiysloman aikaista sijaisapua pidennettiin viime vuoden maataloustuloneuvotteluissa 200 päivään vuoden 1989 alusta. Viljelijältä peritään sijaisavusta maksu, joka määräytyy hänen tulojensa perusteella. Maksut otetaan huomioon maatalouden kustannuksena maataloustulolaskelmassa (16.8 milj. mk keväällä 1988). Valtio maksaa pääosan sijaisavun kustannuksista, mutta maataloudelta peritään näistä osa maataloustuloratkaisun yhteydessä.

Karjataloustyö ei salli viikonlopun pitämistä samalla tavalla kuin muissa ammateissa, joten työviikko on seitsemäpäiväinen. *Viikkovapaa-järjestelmä* on tarkoitettu vapauttamaan viljelijä jatkuvasta työsidonnaisuudesta. Viljelijä voi saada viikkovapaa enintään 12 päivää vuodessa. Viikkovapapäiviä voi pitää joko erikseen tai yhdessä korkeintaan viisi päivää kuukaudessa. Viikkovapaa on viljelijälle maksullinen ja maksu määräytyy hänen kotieläinmääränsä mukaan. Viljelijöiden maksut otetaan maataloustulolaskelmassa huomioon maatalouden kustannuksena (11.0 milj. mk keväällä 1988). Osa valtion maksamista korvauksista luetaan puolestaan maatalouden saamaksi tuloksi. Vain noin 20 prosenttia viikkovapaaseen oikeutetuista viljelijöistä on käyttänyt palveluja hyväkseen.

Viljelijöiden työterveyshuoltokokeilu aloitettiin vuonna 1980. *Työterveyshuolto* on ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa ja siihen kuuluvat työpaikkaselvitykset ja terveystarkastukset. Viljelijä maksaa 40 prosenttia terveystarkastuksesta aiheutuvista kustannuksista ja Kansaneläkelaitos ja valtio vastaavat lopuista.

IV

Yhteenveto

Toisena vuonna peräkkäin satotaso jäi selvästi alle normaalin. Keskimäärin sato oli 2343 ry/ha, mikä on 18% alle trendiarvon. Varsinkin viljan sadot jäivät huonoiksi ja heinän ja säilörehunkin sadot jäivät tavallista pienemmiksi. Ainoastaan peruna ja sokerijuurikas menestyivät hyvin viime vuonna.

Kuiva ja kuuma alkukesä sekä korjuukauden liialliset sateet olivat syynä huonoon satoon. Satovuosi alkoi tosin lupaavasti. Kevät oli normaalia aikaisempi ja kylvöt saatiin suorittaa hyvissä oloissa. Touko- ja kesäkuut olivat kuitenkin hyvin vähäsateisia, joten orastuminen oli hidasta. Paikoin satoi kuitenkin ajoittain hyvin runsaasti, minkä takia kylvöt täytyi uusia ja niin sadot kärsivät. Kuivuudesta oli se etu, että heinä saatiin korjatuksi hyvissä oloissa. Sen sijaan säilörehun toinen niitto viivästyi ja määrä jäi siten normaalia pienemmäksi. Laitumet kärsivät myös kuivuudesta.

Vaikka peltoala kasvoikin edellisvuodesta, viljelyala oli noin 3% pienempi kuin vuonna 1987. Tähän on syynä palkkiokesannoinnin ja muun viljelemättömän pellon määrän lisääntyminen. Viljelyalan pieneneminen tukee pyrkimyksiä vähentää tuotantoa.

Leipäviljan ala oli edelleen riittämätön kotimaista kulutusta ajatellen. Viljanviljely siirtyi ohraan, jonka viljelyala nousi huomattavasti. Rehuviljan kokonaissato riittää huonosta sadosta huolimatta kotieläintuotantoon.

Satovahinkojen määräksi arvioitiin 494 milj. mk. Koska omavastuuosuus on 20%, jäi korvattavaksi 225 milj. mk. Siitä korvataan 130 milj. mk, josta kuitenkin 45 milj. mk lasketaan maatalouden saamaksi tuloksi vuoden 1991 maataloustu-
loratkaisussa.

Kotieläintuotanto aleni huomattavasti viime vuoden aikana. Meijeriin toimitettu maitomäärä oli 130 milj. litraa pienempi kuin edellisvuonna. Naudanlihantuotanto väheni 13 milj. kg, sianlihantuotanto 8 milj. kg ja kananmunantuotanto 3 milj. kg.

Näin voimakas tuotannon väheneminen oli seurausta edellisvuosien huonoista sadoista ja tehostuneista tuotannonrajoitustoimista. Maidontuotantoon vaikutti osittain jo viime vuonna tuotannon vähentämissopimukset, joita tehtiin 120 milj. litran edestä. Näillä sopimuksilla viljelijät myivät tuotantokiintiönsä lopullisesti valtiolle. Korvaus oli 120 penniä maitolitralta viiden vuoden aikana. Sitä pidettiin varsin hyvänä ja sopimuksen tekijöitä olisi ollut kaksinkertainen määrä tehtyihin sopimuksiin nähden, mutta määrärahoja ei ollut riittävästi.

Maidontuotannon aleneminen on ollut odotettua nopeampaa ja on aiheuttanut sopeutumisongelmia meijeriteollisuudessa, jolle ei enää riitä raaka-ainetta kapasiteetin täyskäyttöön. Meijeriteollisuudessa onkin meneillään voimakas saneeraus ja uudelleen organisointi. Maidontuotanto ylittää kuitenkin vielä selvästi kotimaisen kulutuksen, mutta kausivaihtelun takia kulutusmaidon huollon ensisijaisuus tulee vaikeuttamaan eräiden jalostusmeijereiden toimintamahdollisuuksia.

Toinen tehokas tuotannon rajoittamiskeino on ollut kesannointi, jota tullaan tulevina vuosina lisäämään nykyisestäänkin. Normaaleina vuosina tulee nimittäin rehuviljan ylituotanto nousemaan melko suureksi kotieläintuotannon vähenemisen takia. Viime vuonna oli sopimuksen mukainen kesannointi 117 000 ha.

Tuotanto on pudonnut selvästi alle tuotantokattojen, eikä maatalouden olisi tarvinnut maksaa lainkaan markkinoimismaksuja vientikustannusten kattamiseksi. Niitä kerättiin kuitenkin 150 milj. mk:n edestä, vaikka edelliseltäkin vuodelta oli saman verran rästä jäljellä. Markkinoimismaksuja kerätään vielä vuonna 1989. Osa niistä tullaan käyttämään kesannointipalkkioihin. Samalla on kuitenkin luovuttu suunnitellusta velvoitekesannoinnista.

Lihan osalta ollaan jo lähellä omavaraisuutta. Sekä naudan- että sianlihaa tuotiin jossain määrin kausivaihtelun tasoittamiseksi, vaikka kokonaisuudessaan tuotanto ylittääkin kulutuksen. Markkinatasapaino on jo varsin hyvä.

Maatalouspolitiikan yleiset linjat ovat jatkuvan keskustelun kohteena. Maataloustuotteiden maailmanmarkkinahinnat olivat monta vuotta hyvin alhaiset. GATT:n puitteissa on neuvoteltu tilanteen parantamisesta ja paineet kaupan

osittaiseksi tai täydelliseksi vapauttamiseksi ovat lisääntyneet. Suomea huolestuttavat nämä pyrkimykset, sillä korkeiden tuotantokustannusten takia maamme maatalous ei pysty vastaamaan halpoihin tuontihintoihin. Suomi on kuitenkin valmis osallistumaan kaupan tasapainottamiseen vähentämällä ylituotantoaan.

Viljelijöiden tulojen kehitys parani viime vuonna edellisvuoden aallon pohjasta mm. satovahinkokorvausten takia. Silti maataloustulo on vielä selvästi alle vuoden 1986 tason. Kun tuottajahintojen korotukset ovat pienet ja tuotanto alenee, maataloustulon nousu tulee jäämään vaatimattomaksi. Tulotason paraneminen riippuu siis tulevaisuudessa siitä, miten kustannuksia voidaan karsia ja yrityksiä yhdistää tilakoon kasvattamiseksi. Maatalouden lienee syytä varautua siihen, että vain rationalisoinnilla voidaan viljelijäperheiden tulokehitys turvata.

Lähteitä:

*Maataloustilastolliset kuukausikatsaukset, Maatilahallitus
Tilastokatsauksia, Tilastokeskus
Tilastollinen vuosikirja 1988
Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tilastot
Taloudellinen katsaus 1988, Valtiovarainministeriö
Pellervo-Seuran Markkinatutkimuslaitoksen tilastot
Maatalous 2000. Komiteanmietintö 1987:24.
Suomen säädöskokoelma*

Liitetaulukko 1. Maataloustuotteiden tuottajahintaindeksi ja maatalouden tuotantopanosten hintaindeksi alaindekseineen.

	Tuottajahintaindeksi	Tuotantopanosten hintaindeksi			Rakennuskustannusindeksi
		Yhteensä	Tarvikehintaindeksi	Kone- ja kalustokust. indeksi	
1970	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1971	103.7	107.9	103.6	109.2	109.2
1972	115.0	116.9	107.6	120.2	123.6
1973	129.4	135.6	122.2	133.4	155.5
1974	150.2	167.9	154.6	162.7	201.4
1975	188.2	205.9	188.4	208.3	230.2
1976	213.6	238.4	255.3	231.2	255.4
1977	229.4	273.6	267.3	258.1	281.4
1978	242.5	285.4	273.8	282.2	294.9
1979	257.2	304.3	282.8	308.7	325.6
1980	288.2	341.7	318.0	341.2	372.1
1981	324.5	394.0	384.9	374.6	400.8
1982	370.0	427.5	423.2	404.0	424.2
1983	394.8	464.2	461.3	445.7	454.3
1984	419.6	501.7	504.0	474.1	479.2
1985	448.4	527.0	531.4	495.9	499.6
1986	456.5	518.6	506.4	517.7	517.1
1987	463.7	522.8	499.5	534.1	535.1
1988 ^e	480.7	538.1	497.4	561.8	563.1

Liitetaulukko 2. Eräitä lukuja maatalouden rakenteesta.

	Tilojen ¹⁾ määrä 1000 kpl	Tilojen ¹⁾ keski- koko, ha	Maidonlähet- täjien luku- määrä 1000 kpl	Maatalouden 1000 henk.	työlliset ²⁾ % koko työvoimasta
1970			190	451	20.3
1971			175	424	19.1
1972	274.4	9.31	163	389	17.6
1973	265.9	9.54	151	354	15.6
1974	258.2	9.79	140	353	15.2
1975	248.7	10.05	128	327	14.1
1976	242.7	10.26	119	306	13.4
1977	237.7	10.43	112	278	12.5
1978	232.8	10.60	104	261	11.9
1979	229.3	10.78	98	251	11.1
1980	224.7	10.96	91	251	10.8
1981	218.9	11.16	85	250	10.6
1982	212.6	11.42	78	255	10.7
1983	208.2	11.63	74	246	10.3
1984	203.9	11.85	70	242	10.0
1985	200.5	12.07	66	228	9.4
1986	195.4	12.38	63	218	9.0
1987			58	206	8.5
1988 ^e			53		

¹⁾ yli 1 pelto ha.

²⁾ Lähde: Työvoimakatsaus, Työvoimaministeriön suunnitteluosasto

Liitetaulukko 3. Eläinten lukumäärä kesäkuun laskennan mukaan sekä lehmien keskituotos.

	Lehmiä 1000 kpl	Keskituotos l/lehmä	Sikoja 1000 kpl	Kanoja 1000 kpl
1970	889.1	3677	1002.4	4470.9
1971	849.3	3806	1129.3	5249.0
1972	836.5	3889	1045.7	5963.7
1973	823.6	3839	1139.3	5869.0
1974	818.5	3856	1048.9	5803.2
1975	773.2	3997	1036.1	5943.3
1976	763.1	4200	1053.9	6333.2
1977	751.6	4197	1143.3	6245.1
1978	742.0	4260	1244.7	6046.4
1979	730.1	4336	1288.7	6029.4
1980	719.5	4478	1410.2	6040.7
1981	700.8	4450	1467.1	5200.2
1982	689.2	4493	1475.3	5291.5
1983	663.1	4778	1440.7	5440.4
1984	659.5	4799	1381.8 ¹	6025.3
1985	627.7	4812	1295.2 ¹	5922.4
1986	606.8	4935	1322.7 ¹	5532.1
1987	589.0	4905	1341.9 ¹	5341.6
1988	550.6	4905 ^e	1305.1 ¹	5237.6

¹)Lukuun sisältyvät myös meijereiden siat.

Liitetaulukko 4. Lannoitteiden myynti (kg/ha).

	N	P	K
1969-70	58.3	27.2	40.0
1970-71	63.7	29.4	43.5
1971-72	68.5	30.5	46.5
1972-73	69.4	30.8	47.4
1973-74	78.2	33.4	52.0
1974-75	85.8	34.2	53.9
1975-76	79.6	29.5	47.6
1976-77	65.4	25.0	41.1
1977-78	69.1	25.8	43.3
1978-79	76.9	27.8	47.4
1979-80	83.3	28.0	50.2
1980-81	82.4	27.8	49.3
1981-82	78.7	26.8	47.5
1982-83	91.4	29.9	53.8
1983-84	90.7	30.9	55.9
1984-85	88.9	30.8	56.5
1985-86	90.0	30.2	55.5
1986-87	94.4	31.0	56.5
1987-88	98.2	32.0	59.3

Liitetaulukko 5. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto käyvin hinnoin, milj.mk¹⁾

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Kasvinviljelytuotto							
Ruis	121.1	68.6	181.8	221.2	195.8	202.0	189.1
Vehnä	346.2	551.2	891.7	919.4	999.9	1081.6	933.2
Ohra	644.1	823.8	1334.4	1341.8	1446.7	1521.3	1196.6
Kaura	350.9	487.4	781.8	746.4	606.6	680.6	533.0
Ruokaperuna	198.8	362.3	205.6	221.8	280.6	358.8	640.4
Teollisuusperuna	107.1	118.6	185.1	221.1	207.8	200.1	92.2
Siemenperuna	-	-	-	-	8.1	8.9	6.9
Sokerijuurikas	253.6	349.9	453.8	425.1	373.1	456.9	243.4
Öljykasvit	182.1	259.8	355.7	295.5	326.3	451.1	454.4
Herne	20.1	33.7	51.5	72.8	22.7	23.6	12.3
Nurmikasvien siemenet	42.5	45.6	43.4	67.4	36.2	31.5	20.0
YHTEENSÄ	2266.5	3100.9	4484.8	4532.5	4503.8	5016.5	4321.7
Puutarhatuotto							
Juurikasvit	34.2	68.7	65.3	50.7	63.6	82.9	78.6
Vihannekset	363.7	414.6	386.8	351.6	516.0	538.1	551.4
Marjat	142.1	166.5	153.0	126.4	119.2	123.4	104.1
Hedelmät	46.9	29.7	50.6	41.8	23.5	48.9	18.7
YHTEENSÄ	586.9	679.5	655.7	570.5	722.3	793.3	752.8
Kotieläintuotto							
Maito	6140.3	6916.2	7640.6	8014.3	8010.5	8048.5	7914.5
Naudanliha	2380.2	2586.4	2840.4	3204.2	3480.1	3529.3	3547.3
Pikkuvasikanliha	4.1	4.2	2.9	3.0	1.6	1.6	1.7
Sianliha	2057.9	2290.0	2424.1	2554.1	2787.7	2870.9	2907.5
Lampaanliha	23.9	28.4	31.3	34.3	42.6	38.5	41.2
Hevosenliha	12.8	12.5	13.4	14.9	18.7	17.4	20.4
Siipikarjanliha	147.7	156.4	182.1	213.0	234.9	266.3	335.1
Kananmunat	674.2	716.9	825.2	908.5	943.2	896.3	865.4
Villa	3.6	3.6	3.6	3.5	-	-	-
Eläinten vienti	7.4	9.4	10.0	12.1	11.0	12.2	11.2
YHTEENSÄ	11452.1	12724.0	13973.6	14961.9	15530.3	15681.1	15644.3
Tuotanto yhteensä	14305.5	16504.4	19114.1	20064.9	20756.3	21490.9	20718.7
Vuokratulot							
Tuotantovälineistä	327.2	369.5	386.8	440.9	466.0	473.6	497.4
Rakennuksista ja maasta	98.7	108.0	117.0	122.4	120.7	147.4	149.4
YHTEENSÄ	425.9	477.5	503.8	563.3	586.7	621.0	646.8
Tuet							
Viljelmäköön muk. tuki	351.3	426.8	500.4	560.4	567.8	579.5	531.4
Kotieläinluvun muk. tuki	76.9	93.0	103.1	113.0	119.4	124.2	127.8
Rehuviljan tuot.palkkio	-	28.7	30.3	31.7	41.9	42.6	41.4
Leipäviljan tuot.palkkio	-	79.5	16.8	-	-	-	-
Käynnistystuki	-	-	10.0	57.2	110.5	90.7	149.3
YHTEENSÄ	428.2	628.0	660.6	762.3	839.6	837.0	849.9

Liitetaulukko 5. jatkoa. Kokonaistuotto ja kustannukset käyvin hinnoin, milj.mk

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Tuotannon tasapainottamiseksi saadut korvaukset							
Tuotannon muutosop. (4a§)	20.5	48.7	66.1	69.4	65.1	44.8	16.5
Maidontuot. väh.sop.	8.6	24.1	49.5	88.8	157.2	129.6	74.1
Sikatalouden väh.sop.	-	-	1.5	13.2	13.2	12.6	11.7
Kananmunatuot. väh.sop.	11.9	5.0	5.5	15.2	-	-	37.7
Kotieläintalouden väh.sop.	-	-	-	5.0	32.8	32.6	36.1
Naudanlihan tuot.palkkio	3.0	5.2	6.0	6.1	5.1	4.2	5.1
Kesannoimissopimus	-	-	-	28.0	26.3	82.1	110.0
YHTEENSÄ	44.0	83.0	128.6	225.7	299.7	305.9	291.2
Satovahinkokorvaukset	2.3	426.8	19.1	7.0	33.0	11.9	34.3
Kokonaistuotto yhteensä							
	15205.9	18119.7	20426.2	21623.2	22515.3	23266.7	22540.9
Kustannukset							
Väkilannoitteet	1333.9	1621.4	1745.9	1744.4	1835.7	1875.2	1604.2
Maatalouskalkki	41.7	72.8	130.6	89.7	146.9	108.1	127.7
Väkirehut							
- seokset	2920.8	3414.4	3192.5	3197.8	2819.3	2967.0	3308.3
- muut	184.9	375.7	238.7	247.9	212.5	171.6	139.7
Rehunsäilöntäaineet	95.8	93.6	126.9	140.7	155.1	143.3	139.7
Kasvinsuojeluaineet	141.4	140.7	192.5	221.9	229.4	264.8	282.3
Ostosiemenet	277.6	377.4	398.1	395.5	484.2	487.2	583.9
Poltto- ja voiteluaineet	576.5	686.3	635.1	709.8	739.2	536.0	466.5
Sähkö	235.6	263.1	262.7	279.8	324.1	372.2	388.8
Maatalouden poltto- ja tarvepuu	125.2	140.0	143.6	142.2	142.7	135.2	135.2
Eläinten välityskustannus	37.3	42.9	44.7	41.7	46.5	47.7	46.9
Yleismenot	809.4	888.8	1028.9	1138.4	1204.9	1332.1	1283.1
Palkkakustannus							
- palkat	278.9	304.7	298.9	317.8	311.6	335.1	385.6
- sosiaalikulut	130.8	153.3	146.2	161.1	158.9	187.6	207.2
Kone- ja kalustokustannus							
- poistot	2024.0	2223.0	2496.0	2700.0	2795.0	2921.0	3004.0
- kunnossapito	484.7	540.0	611.4	671.9	744.6	764.6	768.0
Työvälineet ja laitteet	85.2	96.7	112.4	120.2	135.0	137.5	139.4
Rakennuskustannus							
- poistot	752.0	825.0	930.0	1022.0	999.0	1062.0	1136.0
- kunnossapito	280.1	334.0	365.1	377.2	409.5	426.4	438.4
Velkojen korot	590.5	683.3	769.8	920.1	1021.0	1149.4	1298.3
Eläinten tuonti	0.8	0.4	1.5	1.1	1.8	1.8	2.0
Vuokramenot							
- tuotantovälineistä	199.0	244.8	288.9	326.8	327.0	329.5	336.1
- rakennuksista ja maasta	129.2	140.7	162.3	200.2	209.9	244.6	247.9

Liitetaulukko 5. jatkoa. Kokonaistuotto ja kustannukset käyvin hinnoin, milj. mk

Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus							
- tapaturmavakuutusmaksusta	-	8.8	14.2	9.1	21.8	25.8	28.4
- sijaisavusta	2.3	4.1	6.2	9.3	15.2	16.8	16.8
- viikkovapaasta	-	-	-	-	8.3	10.3	10.3
Kustannukset yhteensä	11737.6	13675.9	14343.1	15186.6	15499.1	16052.7	16524.7
Tuotto	15205.9	18119.7	20426.2	21623.2	22515.3	23266.7	22540.9
Kustannus	11737.6	13675.9	14343.1	15186.6	15499.1	16052.7	16524.7
Maataloustulo	3468.3	4443.8	6083.1	6436.6	7016.2	7214.0	6016.2

¹⁾ Tuottolaskelma on yhdenmukainen vuosina 1981-87. Kustannuslaskelma on muuttunut siten, että vuonna 1985 olisi vanhan järjestelmän mukainen väkilannoitekustannus 1928.8 milj.mk ja väkirehukustannus 3175.1 milj.mk.

Liitetaulukko 6. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto vuoden 1985 hinnoin, milj.mk

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Kasvinviljelytuotto							
Ruis	188.1	93.5	217.3	235.7	195.8	191.0	186.8
Vehnä	521.1	704.2	992.6	977.9	999.9	1033.3	963.7
Ohra	900.9	1001.0	1477.4	1406.1	1446.7	1467.3	1160.8
Kaura	505.1	606.0	880.8	788.1	606.6	657.7	515.7
Ruokaperuna	246.5	285.8	279.9	328.4	280.6	326.6	437.2
Teollisuusperuna	147.3	134.3	214.3	231.5	207.8	225.2	94.0
Siemenperuna	-	-	-	-	8.1	8.6	6.4
Sokerijuurikas	358.4	418.6	561.9	484.5	373.1	446.8	244.9
Öljykasvit	272.0	328.9	411.6	314.1	326.3	434.5	431.6
Herne	20.4	28.4	37.8	46.0	22.7	24.0	10.5
Nurmikasvien siemenet	43.0	57.9	52.7	70.8	36.2	36.8	23.2
YHTEENSÄ	3202.8	3658.6	5126.3	4883.1	4503.8	4851.8	4074.7
Puutarhatuotto							
Juurikasvit	40.7	57.9	73.6	54.4	63.6	85.7	52.4
Vihannekset	431.8	491.0	534.0	497.6	516.0	514.1	435.1
Marjat	171.0	212.2	191.0	105.4	119.2	122.8	86.5
Hedelmät	47.1	27.3	44.8	36.8	23.5	33.0	12.6
YHTEENSÄ	690.6	788.4	843.4	694.2	722.3	755.6	574.9
Kotieläintuotto							
Maito	8280.8	8250.7	8431.7	8387.9	8010.5	7975.7	7630.3
Naudanliha	3355.8	3215.0	3267.4	3424.9	3480.1	3447.0	3405.5
Pikkuvasikanliha	4.9	4.9	3.2	3.2	1.6	1.6	1.6
Sianliha	2913.8	2920.3	2865.3	2757.0	2787.7	2815.2	2845.9

Liitetaulukko 6. jatkoa. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto vuoden 1985 hinnoin, milj. mk

Lampaanliha	28.4	31.2	34.1	36.9	42.6	36.9	36.9
Hevosenniha	18.7	16.6	16.6	16.6	18.7	16.6	18.7
Siipikarjanliha	194.8	189.1	209.7	225.8	234.9	253.3	306.0
Kananmunat	853.0	826.2	886.3	946.4	943.2	901.3	867.0
Villa	3.4	3.4	3.4	3.4	-	-	-
Eläinten vienti	10.0	11.4	11.4	12.9	11.0	11.9	10.7
YHTEENSÄ	15663.6	15468.8	15729.1	15815.0	15530.3	15459.5	15122.6
Tuotanto yhteensä	19557.0	19915.8	21698.8	21392.3	20756.3	21066.9	19784.0
Vuokratulot							
Tuotantovälineistä	450.1	472.8	462.6	466.4	466.0	499.0	444.1
Rakennuksista ja maasta	124.4	127.1	130.3	128.5	120.7	151.3	151.4
YHTEENSÄ	574.5	599.9	592.9	594.9	586.7	600.3	595.5
Tuet							
Viljelmäkoon muk. tuki	442.9	502.4	557.2	588.5	567.8	595.0	538.4
Kotieläinluvan muk. tuki	96.9	109.5	114.8	118.7	119.4	127.5	129.5
Rehuviljan tuot.palkkio	-	33.8	33.7	33.3	41.9	43.7	41.9
Leipäviljan tuot.palkkio	-	93.6	18.7	-	-	-	-
Käynnistystuki	-	-	11.7	60.1	110.5	93.1	151.3
YHTEENSÄ	539.8	739.3	735.6	800.6	839.6	859.3	861.1
Tuotannon tasapainottamiseksi saadut korvaukset							
Tuotannon muutosop. (4a§)	25.8	57.3	73.6	72.9	65.1	46.0	16.7
Maidontuot. väh.sop.	10.8	28.4	55.1	93.3	157.2	133.1	75.1
Sikatal. väh.sop.	-	-	1.7	13.9	13.2	12.9	11.9
Kananmunatuot. väh.sop.	15.0	5.9	6.1	16.0	-	-	38.2
Kotieläintalouden väh.sop.	-	-	-	5.3	32.8	33.5	36.6
Naudanlihan tuot.palkkio	3.8	6.1	6.7	6.4	5.1	4.3	5.2
Kesannoimissopimus	-	-	-	29.4	26.3	84.3	111.4
YHTEENSÄ	55.5	97.7	143.2	237.0	299.7	314.1	295.0
Satovahinkokorvaukset	2.9	502.4	21.3	7.4	33.0	12.2	34.8
Kokonaistuotto yhteensä	20729.6	21855.2	23191.8	23032.3	22515.3	22852.8	21558.6

Liitetaulukko 6. jatkoa. Kustannukset ja maataloustulo vuoden 1985 hinnoin, milj.mk

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Kustannukset							
Väkilannoitteet	1694.7	1943.6	2043.9	1891.2	1835.7	1863.3	1830.0
Maatalouskalkki	53.7	82.1	140.4	94.3	146.9	103.5	122.1
Väkirehut							
- seokset	4407.1	4584.6	3747.7	3336.0	2819.3	2997.5	3261.7
- muut	312.0	455.2	310.7	281.1	212.5	213.8	171.5
Rehunsäilöntäaineet	112.8	109.3	143.4	146.8	155.1	145.3	146.2
Kasvinsuojeluaineet	202.1	193.2	227.8	234.2	229.4	261.7	269.4
Ostosiemenet	398.5	464.4	452.2	418.9	484.2	487.3	535.8
Poltto- ja voiteluaineet	656.6	762.6	659.5	715.5	739.2	806.0	750.0
Sähkö	246.5	257.4	267.9	290.2	324.1	359.3	360.0
Maatalouden poltto- ja tarvepuu	151.7	161.1	162.4	151.1	142.7	138.0	135.0
Eläinten välityskustannus	49.8	51.3	52.5	46.6	46.5	45.7	44.8
Yleismenot	1020.4	1046.3	1145.8	1195.5	1204.9	1300.0	1210.0
Palkkakustannus							
- palkat	405.8	394.6	363.2	347.5	311.6	309.4	334.1
- sosiaalikulut	190.3	198.5	177.7	176.2	158.9	173.2	179.5
Kone- ja kalustokustannus							
- poistot	2622.0	2699.0	2754.0	2796.0	2795.0	2790.0	2746.0
- kunnossapito	661.3	668.3	678.6	709.5	744.6	736.6	730.0
Työvälineet ja laitteet	110.5	117.5	124.1	124.6	135.0	131.4	130.0
Rakennuskustannus							
- poistot	955.0	992.0	1036.0	1073.0	999.0	1013.0	1022.0
- kunnossapito	365.4	416.7	425.3	399.4	409.5	400.7	395.0
Velkojen korot	725.4	765.1	844.3	903.7	1021.0	1095.5	1247.6
Eläinten tuonti	1.1	0.4	1.7	1.2	1.8	1.8	1.9
Vuokramenot							
- tuotantovälineistä	273.8	313.3	345.5	345.7	327.0	312.4	300.0
- rakennuksista ja maasta	163.1	165.9	181.0	210.6	209.9	251.1	252.4
Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus							
- tapaturmavakuutusmaksusta	-	10.4	15.8	9.6	21.8	26.5	28.9
- sijaisavusta	2.9	4.8	6.9	9.8	15.2	17.2	17.1
- viikkovapaasta	-	-	-	-	8.3	10.6	10.5
Kustannukset yhteensä	15782.5	16857.6	16308.3	15908.2	15499.1	15991.0	16231.5
Tuotto	20729.7	21821.3	23158.6	22998.9	22515.3	22852.8	21558.6
Kustannus	15782.5	16857.6	16308.3	15908.2	15499.1	15991.0	16231.5
Maataloustulo	4947.2	4963.7	6850.3	7090.7	7016.2	6861.8	5327.1

Liitetaulukko 7. Maataloustuotteiden tavoitehinnat

	Ruis ¹⁾ (Etelä- alue) p/kg	Vehnä ¹⁾ p/kg	Maito ²⁾ p/l	Naudan- liha ³⁾ (kaikki) p/kg	Sian- liha mk/kg	Kanan- munat mk/kg	Rehu- ohra ¹⁾ p/kg	Rehu- kaura ¹⁾ p/kg	Lam- paan liha ⁴⁾ mk/kg
1.4.1970	63.00	62.00	49.57	5.71	4.20	3.35			
1.1.1971	64.00		51.52	5.93	4.42				
1.9.1971			52.79	6.08					
1.4.1972	66.00	62.00	59.00	6.48	4.42	3.50			
1.4.1972 ⁵⁾	68.85	65.00	65.67	6.54	4.44	3.50	(44.09)	(39.89)	(5.23)
1.5.1973	72.85	71.67	7.54	5.01	3.85	46.09	41.89	7.54	
1.4.1974	78.85	70.50	80.00	8.51	5.55	4.25	53.09	48.89	9.04
1.9.1974		84.67			5.88	4.48			
1.4.1975 ⁶⁾	94.85	85.00	87.67	9.76	7.21	5.38	68.09	63.89	11.04
1.9.1975			92.67		7.46	5.52			
1.12.1975				9.85		5.38			
1.3.1976	97.85	87.00	108.70	10.35	8.01	5.52	72.09	65.89	12.04
1.3.1977 ⁷⁾		90.00	119.20	11.75	8.78		76.09	69.89	14.04
1.9.1977			123.20	13.65	9.11				15.94
1.5.1978			126.20						
1.9.1978	104.85	96.00	130.90	14.05	9.36	5.87	78.59	72.39	16.54
1.2.1979 ⁸⁾	114.85	106.00	134.60	14.40	9.66	6.17	83.59	77.39	17.04
1.9.1979	124.85	114.00		14.90		6.30			17.54
1.4.1980	159.00	148.00	146.60	16.40	10.31	6.85	101.00	94.50	19.10
1.9.1980	161.00	150.00	152.60	17.14	10.91	7.25	103.00	96.50	20.00
1.3.1981	177.00	164.00	160.60	18.69	11.86	7.85	123.00	114.50	21.50
1.9.1981	187.00	172.00	171.90	19.44	12.31	8.20	128.00	119.50	22.30
1.3.1982	207.00	190.00	182.90	20.44	13.01	8.75	142.00	133.50	23.40
1.9.1982	207.00	190.00	188.90	20.73	13.14	8.88	142.00	133.50	23.80
1.9.1982 ⁹⁾	202.70	185.80	188.90	20.73	13.14	8.88	138.00	129.50	23.80
1.3.1983			197.20	21.56	13.68	9.23			24.80
1.4.1983	220.70	204.80	202.70	22.01	13.98	9.46	151.00	141.50	25.30
1.9.1983	220.70	204.80	205.70	22.31	14.18	9.60	151.00	141.50	25.30
1.3.1984	231.00	211.00	212.70	23.01	14.68	9.90	156.00	146.00	
1.4.1984	245.00	218.00	216.70	23.31	14.98	10.05	161.00	150.00	25.60
1.9.1984	245.00	218.00	221.60	23.91	15.38	10.20	161.00	150.00	26.15
1.3.1985	264.00	231.00	228.60	24.67	16.05	10.50	170.00	158.00	26.15
1.9.1985			230.10						
1.1.1986	264.00	231.00	230.10	24.67	16.05	9.00	170.00	158.00	26.15
1.4.1986	270.00	233.00	232.00	24.97	16.25	8.80	170.00	158.00	25.15
1.3.1987	270.00	233.00	234.50	25.10	16.30	8.80	170.00	158.00	24.65
1.4.1988	300.00	243.00	244.50	26.10	17.00	9.10	175.00	166.00	25.90

1) Viljan hinta 1.4.72 alkaen tammikuun hinta, sitä ennen syyskuun hinta. Voimassa satokauden alusta lukien. Satovuodesta 1983/84 alkaen viljan tavoitehinnat tilatasolla. Tätä ennen VV:n tukkuostohintoja.

2) Maidon hinta 4 %:sta maidosta p/kg ja vuodesta 1973 alkaen keskipitoisesta maidosta p/l ilman tuotantoavustusta.

Maidolle maksettu valtion varoista lisähintaa meijerien vastaanottamasta maidosta

1.4.1974-31.3.1975	7 p/l	
1.4.1975-28.2.1977	22 p/l	
1.3.1977 alkaen	15 p/l	
1.9.1981 alkaen	15 p/l	200 000 litraan asti
1.3.1982 alkaen	16 p/l	200 000 litraan asti
1.4.1983 alkaen	15 p/l	200 000 litraan asti
1.3.1984 alkaen	13.5 p/l	200 000 litraan asti
1.9.1985 alkaen	12 p/l	150 000 litraan asti

sekä lisäksi porrastettua lisähintaa

1.2.1979-31.3.1980	2 p/l	24 000 litraan asti
1.4.1980-31.8.1980	7.5 p/l	30 000 litraan asti
1.9.1980 alkaen	8.3 p/l	30 000 litraan asti
1.3.1981 alkaen	9.8 p/l	30 000 litraan asti
1.9.1981 alkaen	10.5 p/l	30 000 litraan asti
1.9.1983 alkaen	11.5 p/l	30 000 litraan asti
1.9.1988 alkaen	11.5 p/l	37 000 litraan asti

Porrastetun lisähinnan maksamisen perustana oleva maitomäärä lasketaan vuosijaksoittain 1.9.alkaen.

Vuoden 1986 alusta lukien maksetaan kananmunista lisähintaa seuraavasti:

Tuotantokiintiö	Lapin ja Oulun läänit mk/kg	Muualla maassa mk/kg
0-10 000 kg		
1.1.1986	2.20	1.95
1.4.1986	2.60	2.30
1.3.1987	2.65	2.35
1.1.1988	2.65	2.35
1.9.1988	2.90	2.55
yli 10 000 kg:n menevä osa		
1.1.1986	1.50	1.50
1.4.1986	1.50	1.50
1.3.1987	1.55	1.55
10 000-100 000 kg		
1.1.1988	1.85	1.85
1.9.1988	2.05	2.05

3) Lisäksi maksettu valtion varoista tuotantopalkkiota

1.4.1974-31.3.1975	1.00 mk/kg	sonni ja hieho yli 160 kg
1.4.1975-31.8.1979	1.30 mk/kg	sonni ja hieho yli 160 kg
1.9.1979 alkaen	1.30 mk/kg	sonni ja hieho 160-210 kg
	2.00 mk/kg	sonni ja hieho yli 210 kg
1.4.1980 alkaen	1.30 mk/kg	sonni ja hieho 160-210 kg
	2.20 mk/kg	sonni ja hieho yli 210 kg
1.4.1981 alkaen	1.30 mk/kg	sonni 160-210 kg
	2.20 mk/kg	sonni yli 210 kg
	2.20 mk/kg	hieho yli 160 kg
1.9.1981 alkaen	1.50 mk/kg	sonni 160-210 kg
	2.50 mk/kg	sonni yli 210 kg
	2.50 mk/kg	hieho yli 160 kg
1.3.1982 alkaen	1.90 mk/kg	sonni 160-209 kg
	2.90 mk/kg	sonni yli 210 kg
	1.00 mk/kg	hieho 130-159 kg
	2.90 mk/kg	hieho yli 160 kg
1.3.1987 alkaen	2.00 mk/kg	sonni 160-210 kg
	3.10 mk/kg	sonni yli 210 kg
	3.10 mk/kg	hieho yli 160 kg
1.4.1988 alkaen	4.00 mk/kg	sonni yli 260 kg
	3.10 mk/kg	sonni 210-260 kg
	2.00 mk/kg	sonni 180-210 kg
	3.10 mk/kg	hieho yli 160 kg
	1.00 mk/kg	hieho 130-160 kg

Liitetaulukko 7. Maataloustuotteiden tavoitehinnat

4) Lisäksi maksettu tuotantopalkkiota lampaanlihasta

1.8.1977-31.8.1979	1.30 mk/kg	
1.9.1979-31.3.1980	2.00 mk/kg	
1.4.1980 alkaen	2.20 mk/kg	
1.9.1981 alkaen	2.50 mk/kg	
1.3.1982 alkaen	2.90 mk/kg	
1.9.1983 alkaen	3.20 mk/kg	
1.3.1984 alkaen	3.70 mk/kg	
1.3.1985 alkaen	5.20 mk/kg	16 kg ja yli
	4.70 mk/kg	12-15 -kiloinen
1.4.1986 alkaen	6.20 mk/kg	16 kg ja yli
	5.70 mk/kg	13-15 -kiloinen
1.3.1987 alkaen	7.20 mk/kg	16 kg ja yli
	6.70 mk/kg	13-15 -kiloinen
1.4.1988 alkaen	7.80 mk/kg	yli 16 kg
	6.70 mk/kg	13-16 -kiloinen

5) Naudanlihalle ja sianlihalle uusi tilastopohja

6) Lihan tavoitehintoja sovellettiin 1.3.alkaen

7) Lihan tavoitehintoja sovellettiin 1.2 ja kananmunien tavoitehintaa 1.4.alkaen

8) Lihan tavoitehintoja sovellettiin 12.1.alkaen

9) Viljan hinta tilahintatasossa 1982 alkaen

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja

- No 39. Karlsson, L. ja Nevala, M.: Maatalouden rakenteen kehitysennusteet eri menetelmillä. Summary: Structural Development in Finnish Agriculture until year 2000 - Forecasts and Forecasting Methods. 1979, 36 s.
- No 40. Rouhiainen, J. Changes in Demand for Food Items in Finland 1950-77 with Consumption Forecasts for 1980, 1985 and 1990. 1979, 84 s.
- No 41. Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Tilivuosi 1976. Summary: Investigations on the profitability of agriculture in Finland business year 1976. 1979, 70 s.
- No 42. Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Tilivuosi 1977. Summary: Investigations on the profitability of agriculture in Finland business year 1977. 1980, 70 s.
- No 43. Studies on Agricultural Income, Price and Support Policy. 1980, 67 s.
Hemilä, K. Characteristics and main goals of agricultural price policy in Finland
Hanhilahti, H. Subsidies in Finnish agricultural policy
Torvela, M. Economic results of farming in Finland
Järvelä, H. Taxation of farmers in Finland
Kettunen, L. Administered price formation of agricultural products and the use of computer models in Finland
- No 44. Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Tilivuosi 1978. Summary: Investigations on the profitability of agriculture in Finland business year 1978. 1981, 70 s.
- No 45. Maatalousekonomian tutkimusta 30 vuotta. Lantbruksekonomisk forskning 30 år. 1982, 232s.
- No 46. Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Tilivuodet 1979-1981. Summary: Investigations on the profitability of agriculture in Finland business years 1979-1981. 1983, 121 s.
- No 47. The Economy of Crop Production. The fifth Finnish Hungarian-Polish seminar on agricultural economics Finland, June 13-16, 1983, 182 s.
- No 48. Heikkilä, A-M: Perheviljelmän koko ja viljelijäperheen toimeentulon lähteet. Summary: The size of family holdings and the sources of farm family income.) 1984, 95 s.
- No 49. Kettunen, L. Maatalouden omavaraisuus Suomessa vuosina 1970-83. Summary: Self-sufficiency of Finnish agriculture in 1970-83. 1985, 75 s.
- No 50. Kettunen, L. Suomen maatalous vuonna 1985. 1986, 42 s.
- No 50a Kettunen, L. Finnish agriculture in 1985. 1986, 42 s.
- No 51. Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Tilivuodet 1982-84. Summary: Investigation of the profitability of agriculture in Finland in business years 1982-84. 1986, 136 s.
- No 52. Kettunen, L. Suomen maatalous vuonna 1986. 1987, 44 s.
- No 52a Kettunen, L. Finnish agriculture in 1986. 1987, 44 s.
- No 53. Maatalouden kannattavuustutkimus 75 vuotta. Summary: Farm accounting in Finland 75 years. 1987, 123 s.
- No 54. Kettunen, L. Suomen maatalous vuonna 1987. 1988, 36 s.
- No 54a Kettunen, L. Finnish Agriculture in 1987. 1988, 36 s.
- No 55. Tuotantokustannuksista maatilamatkailuun. Matias Torvelan 60-vuotisjuhla-julkaisu. 1988, 161 s.

ISBN 951-9202-65-X
ISSN 0438-9808